[2019]15 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ.342

ਅਕਸ਼ੈ ਕੁਮਾਰ ਸਿੰਘ

ਬਨਾਮ

ਰਾਜ (ਦਿੱਲੀ ਦਾ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਰਾਜਧਾਨੀ ਖੇਤਰ (NCT))

2019 ਦੀ ਸਮੀਖਿਆ ਪਟੀਸ਼ਨ (ਅਪਰਾਧਿਕ) D ਨੰਬਰ 44603

ਵਿੱਚ

(2017 ਦੀ ਅਪਰਾਧਿਕ ਅਪੀਲ ਨੰਬਰ 609-610)

18 ਦਸੰਬਰ, 2019

[ਆਰ ਭਾਨੂਮਤੀ, ਅਸ਼ੋਕ ਭੂਸ਼ਣ ਅਤੇ ਏ. ਐਸ. ਬੋਪੰਨਾ, ਜੇ.ਜੇ.]

ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਨਿਯਮ, 2013 - ਆਦੇਸ਼ XLVII, ਨਿਯਮ 1 - ਮੌਤ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਦੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਦੀ ਸਮੀਖਿਆ - ਨਿਰਭਯਾ ਕੇਸ - ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ-ਦੋਸ਼ੀ (ਬੱਸ ਸਾਫ਼ ਕਰਨ ਵਾਲਾ) ਦੁਆਰਾ ਦਾਇਰ ਅਪਰਾਧਿਕ ਅਪੀਲ ਨੂੰ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਨੇ ਤਾਰੀਖ 05.05.2017 ਵਾਲੇ ਫੈਸਲੇ ਰਾਹੀਂ ਖਾਰਜ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਮੁਕੇਸ਼ ਅਤੇ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਰਾਜ (ਦਿੱਲੀ ਦਾ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਰਾਜਧਾਨੀ ਖੇਤਰ (NCT)) ਅਤੇ ਹੋਰ [2017] 6 SCR 1 ਵਿੱਚ - ਹੇਠਲੀ ਅਦਾਲਤ ਅਤੇ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੁਆਰਾ ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਨੂੰ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸਜ਼ਾ ਅਤੇ ਮੌਤ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ - ਸਮੀਖਿਆ ਪਟੀਸ਼ਨ - ਕਿਹਾ ਕਿ: ਸਮੀਖਿਆ ਦਾ ਦਾਇਰਾ ਸੀਮਤ ਹੈ - ਅਪਰਾਧਿਕ ਕਾਰਵਾਈ ਵਿੱਚ ਸਮੀਖਿਆ ਸਿਰਫ ਰਿਕਾਰਡ ਦੇ ਚਿਹਰੇ 'ਤੇ ਸਪੱਸ਼ਟ ਗਲਤੀ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਮਨਜ਼ੂਰ ਹੈ - ਸਮੀਖਿਆ ਪਟੀਸ਼ਨ ਦੁਬਾਰਾ ਅਪੀਲ ਦੀ ਮੁੜ ਸੁਣਵਾਈ ਨਹੀਂ ਹੈ - ਇਸ ਸਮੀਖਿਆ ਪਟੀਸ਼ਨ ਵਿੱਚ ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਦੁਆਰਾ ਉਠਾਏ ਗਏ ਆਧਾਰ ਸਹਿ-ਮੁਲਜ਼ਮਾਂ ਦੁਆਰਾ ਆਪਣੀਆਂ ਸਮੀਖਿਆ ਪਟੀਸ਼ਨਾਂ ਵਿੱਚ ਉਠਾਏ ਗਏ ਆਧਾਰਾਂ ਦੇ ਸਮਾਨ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ 'ਤੇ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਨੇ ਵਿਚਾਰ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ - ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਮੌਤ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਰੱਖੀਆਂ ਗਈਆਂ ਆਮ ਦਲੀਲਾਂ ਨੂੰ ਇਸ ਸਮੀਖਿਆ ਪਟੀਸ਼ਨ ਵਿੱਚ

ਨਹੀਂ ਲਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ - ਇੱਕ ਧਿਰ ਸਿਰਫ ਅਪੀਲ ਦੀ ਮੁੜ ਸੁਣਵਾਈ ਅਤੇ ਨਵੇਂ ਫੈਸਲੇ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਫੈਸਲੇ ਦੀ ਸਮੀਖਿਆ ਦੀ ਮੰਗ ਕਰਨ ਦਾ ਹੱਕਦਾਰ ਨਹੀਂ ਹੈ - ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਨੇ ਮਿਤੀ 05.05.2017 ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਵਿੱਚ ਜਿਸ ਢੰਗ ਨਾਲ ਅਪਰਾਧ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਉਸ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਦੇ ਹੋਏ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਇਹ ਕੇਸ "ਦੁਰਲੱਭ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚੋਂ ਦੁਰਲੱਭ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਆਉਂਦਾ ਹੈ। -ਮੌਤ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ - ਸਬੂਤਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰਸ਼ੰਸਾ ਜਾਂ ਤਾਰੀਖ ਵਾਲੇ ਫੈਸਲੇ ਦੇ ਨਤੀਜਿਆਂ ਵਿੱਚ ਰਿਕਾਰਡ ਦੇ ਚਿਹਰੇ 'ਤੇ ਕੋਈ ਗਲਤੀ ਸਪੱਸ਼ਟ ਨਹੀਂ ਹੈ। 05.05.2017 ਨੂੰ ਸਮੀਖਿਆ ਦੀ ਮੰਗ - ਭਾਰਤ ਦਾ ਸੰਵਿਧਾਨ - ਅਨੁਛੇਦ 137, 145 - ਦੰਡ ਸੰਹਿਤਾ, 1860 – 120-B, 201, 302, 307, 365, 366, 376 (2) (g), 377, 395, 397 ਅਤੇ 412.

342

XXXXXX

343 ਅਕਸ਼ੈ ਕੁਮਾਰ ਸਿੰਘ ਬਨਾਮ ਰਾਜ
(ਦਿੱਲੀ ਦਾ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਰਾਜਧਾਨੀ ਖੇਤਰ(NCT))

ਭਾਰਤ ਦਾ ਸੰਵਿਧਾਨ - ਅਨੁਛੇਦ 137 ਅਤੇ 145 - ਅਨੁਛੇਦ 137 ਦੇ ਤਹਿਤ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ - ਕਿਹਾ: ਅਨੁਛੇਦ 137 ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਨੂੰ ਸੰਸਦ ਦੁਆਰਾ ਬਣਾਏ ਗਏ ਕਿਸੇ ਕਾਨੂੰਨ ਜਾਂ ਅਨੁਛੇਦ 145 ਦੇ ਤਹਿਤ ਬਣਾਏ ਗਏ ਕਿਸੇ ਨਿਯਮ ਦੇ ਪ੍ਰਬੰਧਾਂ ਦੇ ਅਧੀਨ ਸੁਣਾਏ ਗਏ ਜਾਂ ਕੀਤੇ ਗਏ ਕਿਸੇ ਵੀ ਫੈਸਲੇ ਦੀ ਸਮੀਖਿਆ ਕਰਨ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਦਿੰਦੀ ਹੈ।

ਸਮੀਖਿਆ ਪਟੀਸ਼ਨ ਖਾਰਜ ਕਰਦਿਆਂ, ਅਦਾਲਤ ਨੇ

ਕਿਹਾ ਕਿ : 1.1 ਸਮੀਖਿਆ ਦਾ ਦਾਇਰਾ ਸੀਮਤ ਹੈ ਅਤੇ ਰਿਕਾਰਡ ਦੇ ਚਿਹਰੇ 'ਤੇ ਸਪੱਸ਼ਟ ਗਲਤੀ ਦੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ ਸਮੀਖਿਆ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਭਾਰਤ ਦੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਅਨੁਛੇਦ 137 ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਨੂੰ ਸੰਸਦ ਦੁਆਰਾ ਬਣਾਏ ਗਏ ਕਿਸੇ ਕਾਨੂੰਨ ਜਾਂ ਭਾਰਤ ਦੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਅਨੁਛੇਦ 145 ਦੇ ਤਹਿਤ ਬਣਾਏ ਗਏ ਕਿਸੇ ਨਿਯਮ ਦੇ ਉਪਬੰਧਾਂ ਦੇ ਅਧੀਨ ਸੁਣਾਏ ਗਏ ਜਾਂ ਕੀਤੇ ਗਏ ਕਿਸੇ ਵੀ ਫੈਸਲੇ ਦੀ ਸਮੀਖਿਆ ਕਰਨ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਦਿੰਦੀ ਹੈ। ਸਮੀਖਿਆ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਨਿਯਮ, 2013 ਦਾ ਆਦੇਸ਼ XLVII ਨਿਯਮ 1। ਸਮੀਖਿਆ ਦੁਬਾਰਾ ਅਪੀਲ ਦੀ ਮੁੜ ਸੁਣਵਾਈ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇੱਕ ਸਮੀਖਿਆ ਪਟੀਸ਼ਨ ਵਿੱਚ, ਇਹ ਅਦਾਲਤ ਦਾ ਕੰਮ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਸਬੂਤਾਂ ਦੀ ਦੁਬਾਰਾ ਕਦਰ ਕਰੇ ਅਤੇ ਕਿਸੇ ਵੱਖਰੇ ਸਿੱਟੇ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚੇ। ਫੈਸਲੇ ਦੀ ਸਮੀਖਿਆ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਤਾਂ ਹੀ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਜਦੋਂ ਇਹ ਦਿਖਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਫੈਸਲਾ ਫੈਸਲੇ ਦੇ ਚਿਹਰੇ 'ਤੇ ਸਪੱਸ਼ਟ ਗਲਤੀ ਤੋਂ ਪੀੜਤ ਹੈ। ਇਸ ਸਮੀਖਿਆ ਪਟੀਸ਼ਨ ਵਿੱਚ ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ-ਮੁਲਜ਼ਮਾਂ ਵੱਲੋਂ ਉਠਾਏ ਗਏ ਆਧਾਰ ਸਹਿ-ਮੁਲਜ਼ਮਾਂ ਦੁਆਰਾ ਆਪਣੀਆਂ ਸਮੀਖਿਆ ਪਟੀਸ਼ਨਾਂ ਵਿੱਚ ਉਠਾਏ ਗਏ ਆਧਾਰਾਂ ਦੇ ਸਮਾਨ ਹਨ। ਸਹਿ-ਮੁਲਜ਼ਮਾਂ ਵੱਲੋਂ ਆਪਣੀਆਂ ਸਮੀਖਿਆ ਪਟੀਸ਼ਨਾਂ ਵਿੱਚ ਅਪੀਲ ਕੀਤੇ ਗਏ ਆਧਾਰਾਂ 'ਤੇ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਵਿਚਾਰ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। (ਪੈਰ੍ਹੇ 8, 10, 12 ਅਤੇ 14) [348-F-G; 349- D-E; 350-H; 351-C-D]

ਪੀ.ਐਨ. ਈਸ਼ਵਰ ਅਈਅਰ ਅਤੇ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਰਜਿਸਟਰਾਰ, ਭਾਰਤ ਦੀ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ **(1980) 4 SCC 680 - ਦਾ ਅਨੁਸ਼ਰਨ ਕੀਤਾ।**

ਚੰਦਰ ਕਾਂਤੇ ਅਤੇ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਸ਼ੇਖ ਹਬੀਬ **(1975) 1 SCC 674;** ਕਮਲੇਸ਼ ਵਰਮਾ ਬਨਾਮ ਮਾਇਆਵਤੀ ਅਤੇ ਹੋਰ **(2013) 8 SCC 320: [2013] 11 SCR 25;** ਵਿਕਰਮ ਸਿੰਘ ਉਰਫ ਵਿੱਕੀ ਵਾਲੀਆ ਅਤੇ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਪੰਜਾਬ ਰਾਜ ਅਤੇ ਹੋਰ **(2017) 8 SCC 518: [2017] 8 SCR 177 - 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ।**

ਮੁਕੇਸ਼ ਅਤੇ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਰਾਜ (ਦਿੱਲੀ ਦਾ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਰਾਜਧਾਨੀ ਖੇਤਰ (NCT)) ਅਤੇ ਹੋਰ **(2017) 6 SCC 1: [2017] 6 SCR 1 - ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ।**

XXXXXX

1.2 ਇਸ ਸਮੀਖਿਆ ਪਟੀਸ਼ਨ ਵਿੱਚ ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਦੁਆਰਾ ਉਠਾਏ ਗਏ ਦੋ ਆਧਾਰ ਹਨ (i) ਕਲਯੁੱਗ ਵਿੱਚ ਮੌਤ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਦੇਣ ਦੀ ਵਿਅਰਥਤਾ, ਜਿੱਥੇ ਕੋਈ ਵਿਅਕਤੀ ਮ੍ਰਿਤਕ ਦੇਹ ਤੋਂ ਵਧੀਆ ਨਹੀਂ ਹੈ; ਅਤੇ (ii) ਕਿ ਦਿੱਲੀ NCR ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਦੂਸ਼ਣ ਦਾ ਪੱਧਰ ਇੰਨਾ ਵੱਡਾ ਹੈ ਕਿ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਕਿਸੇ ਵੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਛੋਟੀ ਹੈ ਅਤੇ ਹਰ ਕੋਈ ਜਾਣਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਦਿੱਲੀ NCR ਵਿੱਚ ਕੀ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਲਈ, ਮੌਤ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਦੇਣ ਦਾ ਕੋਈ ਕਾਰਨ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਹ ਮੰਦਭਾਗਾ ਹੈ ਕਿ ਮੌਜੂਦਾ ਕੇਸ ਵਾਂਗ ਗੰਭੀਰ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਅਜਿਹੇ ਆਧਾਰ ਉਠਾਏ ਗਏ ਹਨ। ਪਟੀਸ਼ਨ ਵਿੱਚ ਗਲਤ ਜਾਂਚ ਅਤੇ ਸਬੂਤਾਂ ਨਾਲ ਛੇੜਛਾੜ ਦਾ ਦੋਸ਼ ਲਗਾਉਂਦੇ ਹੋਏ ਉਠਾਏ ਗਏ ਆਧਾਰ ਬਹੁਤ ਆਮ ਹਨ ਅਤੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਨਹੀਂ ਹਨ। ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ-ਦੋਸ਼ੀ ਵੱਲੋਂ ਜਾਂਚ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਉਠਾਏ ਗਏ ਹਰ ਨੁਕਤੇ 'ਤੇ ਹੇਠਲੀ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵਿਚਾਰ ਕੀਤਾ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਅਪਰਾਧਿਕ ਅਪੀਲਾਂ ਦੀ ਸੁਣਵਾਈ ਦੇ ਸਮੇਂ ਦੇਖਿਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਇੱਕੋ ਨੁਕਤੇ ਵਾਰ-ਵਾਰ ਨਹੀਂ ਪੁੱਛੇ ਜਾ ਸਕਦੇ। [ਪੈਰ੍ਹੇ 15, 17] [351-E; 352-A-B]

2. ਮੌਤ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਦਾ ਬਿਆਨ - ਮੁਕੱਦਮਾ ਚਲਾਉਣ ਵਾਲੇ ਵੱਲੋਂ ਮੌਤ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਤਿੰਨ ਬਿਆਨ ਦਰਜ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਨ। ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਤਿੰਨ ਮੌਤ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਦਿੱਤੇ ਐਲਾਨਾਂ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਪਾਇਆ ਕਿ ਮੌਤ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਕਈ ਐਲਾਨ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਨੂੰ ਪ੍ਰੇਰਿਤ ਕਰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਭਰੋਸੇਯੋਗ ਹਨ। ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ-ਦੋਸ਼ੀ ਵੱਲੋਂ ਲਈ ਗਈ ਪਟੀਸ਼ਨ ਅਤੇ ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਵੱਲੋਂ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ

ਗਏ ਸਬੂਤਾਂ 'ਤੇ ਪੈਰ੍ਹੇ (247) ਤੋਂ (269) ਦੀ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵਿਚਾਰ ਕੀਤਾ। ਸਬੂਤਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰਸ਼ੰਸਾ ਕਰਨ 'ਤੇ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਹੇਠਲੀ ਅਦਾਲਤ ਅਤੇ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ ਨਤੀਜਿਆਂ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕੀਤੀ ਜਿਸ ਨੇ ਅਲੀਬੀ ਦੀ ਪਟੀਸ਼ਨ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਦੁਆਰਾ ਲਈ ਗਈ ਅਲੀਬੀ ਦੀ ਪਟੀਸ਼ਨ ਇੱਕ ਬਾਅਦ ਦੀ ਸੋਚ ਹੈ। ਅਲੀਬੀ ਦੀ ਬੇਨਤੀ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਸਬੂਤਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰਸ਼ੰਸਾ ਰਿਕਾਰਡ ਦੇ ਚਿਹਰੇ 'ਤੇ ਸਪੱਸ਼ਟ ਕਿਸੇ ਗਲਤੀ ਤੋਂ ਪੀੜਤ ਨਹੀਂ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਨੂੰ ਸਮੀਖਿਆ ਦੇ ਆਧਾਰ ਵਜੋਂ ਨਹੀਂ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਲੋਹੇ ਦੀ ਰਾਡ ਦੀ ਕਥਿਤ ਵਰਤੋਂ ਬਾਰੇ ਵਿਸਥਾਰ ਪੂਰਵਕ ਦਲੀਲਾਂ ਦਿੱਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਸਨ ਅਤੇ ਪੈਰ੍ਹੇ (193) ਤੋਂ (209) ਅਤੇ (413) ਤੋਂ (422) ਵਿੱਚ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵਿਚਾਰੇ ਗਏ ਤਰਕ ਦੁਆਰਾ ਇਸ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਡਾਕਟਰੀ ਮਾਹਰ ਦੀ ਰਾਏ ਦੁਆਰਾ ਸਮਰਥਿਤ ਉਕਤ ਨਤੀਜੇ ਕਿਸੇ ਗਲਤੀ ਤੋਂ ਪੀੜਤ ਨਹੀਂ ਹਨ। ਸਮੀਖਿਆ ਪਟੀਸ਼ਨ ਵਾਰ-ਵਾਰ ਸਬੂਤਾਂ ਦੀ ਮੁੜ ਪ੍ਰਸ਼ੰਸਾ ਕਰਨ ਦੀ ਅਪੀਲ 'ਤੇ ਮੁੜ ਸੁਣਵਾਈ ਲਈ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਕੋਈ ਧਿਰ ਸਿਰਫ ਅਪੀਲ ਦੀ ਮੁੜ ਸੁਣਵਾਈ ਅਤੇ ਨਵੇਂ ਫੈਸਲੇ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਫੈਸਲੇ ਦੀ ਸਮੀਖਿਆ ਦੀ ਮੰਗ ਕਰਨ ਦੀ ਹੱਕਦਾਰ ਨਹੀਂ ਹੈ। (ਪੈਰ੍ਹੇ 22, 25-27) [353-F; 354-D; 355-D-F; 356-B]

XXXXXX

343 ਅਕਸ਼ੈ ਕੁਮਾਰ ਸਿੰਘ ਬਨਾਮ ਰਾਜ
(ਦਿੱਲੀ ਦਾ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਰਾਜਧਾਨੀ ਖੇਤਰ(NCT))

3. ਸਹਿ-ਮੁਲਜ਼ਮਾਂ ਵੱਲੋਂ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀਆਂ ਸਮੀਖਿਆ ਪਟੀਸ਼ਨਾਂ ਨੂੰ ਖਾਰਜ ਕਰਨਾ: ਵਿਗੜਦੀ ਅਤੇ ਘਟਾਉਣ ਵਾਲੀ ਸਥਿਤੀ ਅਤੇ ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਦੁਆਰਾ ਦਾਇਰ ਕੀਤੇ ਹਲਫਨਾਮੇ 'ਤੇ ਪੈਰਾ (324) ਵਿੱਚ ਵਿਸਥਾਰ ਨਾਲ ਵਿਚਾਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ।

ਦੋਵਾਂ ਧਿਰਾਂ ਦੇ ਵਕੀਲਾਂ ਅਤੇ ਵਿਦਵਾਨ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਮਿੱਤਰ ਵੱਲੋਂ ਦਾਇਰ ਦਲੀਲ 'ਤੇ ਫੈਸਲੇ ਦੇ ਪੈਰ੍ਹੇ (327) ਤੋਂ (368) ਅਤੇ (511) ਤੋਂ (518) ਵਿੱਚ ਵਿਚਾਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਅਤੇ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਪਿਛੋਕੜ ਅਤੇ ਪਰਿਵਾਰਕ ਹਾਲਾਤਾਂ ਨੂੰ ਘੱਟ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਹਾਲਾਤਾਂ ਵਜੋਂ ਨਹੀਂ ਲਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਜਿਸ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਅਪਰਾਧ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਉਸ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਦੇ ਹੋਏ, 05.05.2017 ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਵਿੱਚ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਹ ਕੇਸ "ਦੁਰਲੱਭ ਤੋਂ ਦੁਰਲੱਭ ਮਾਮਲਿਆਂ" ਵਿੱਚ ਆ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇਹ ਨਹੀਂ ਪਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਨਤੀਜੇ ਰਿਕਾਰਡ ਦੇ ਚਿਹਰੇ 'ਤੇ ਸਪੱਸ਼ਟ ਕਿਸੇ ਗਲਤੀ ਤੋਂ ਪੀੜਤ ਹਨ। ਦੋਸ਼ੀਆਂ ਦੀ ਤੁਲਨਾਤਮਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਛੋਟੀ ਉਮਰ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਮਾਜਿਕ-ਆਰਥਿਕ ਪਿਛੋਕੜ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਬੇਦਾਗ ਪਿਛੋਕੜ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸੁਧਾਰ ਦੀਆਂ ਸੰਭਾਵਨਾਵਾਂ ਨੂੰ ਉਜਾਗਰ ਕਰਨ ਦੇ ਜ਼ਰੀਏ ਬਚਾਅ ਪੱਖ ਨੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਹਾਲਾਤਾਂ ਦਾ ਵਿਸਥਾਰ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਉਹ ਮਹੱਤਵਹੀਣ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਵਿਗੜਦੇ ਹਾਲਾਤਾਂ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ ਅਤੇ ਇਹ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਦੇ ਹੋਏ ਕਿ ਕੇਸ "ਦੁਰਲੱਭ ਤੋਂ ਦੁਰਲੱਭ ਮਾਮਲਿਆਂ" ਦੀ ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਵਿੱਚ ਆਉਂਦਾ ਹੈ, ਮੌਤ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਸਬੂਤਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰਸ਼ੰਸਾ ਜਾਂ 05.05.2017 ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਦੇ ਨਤੀਜਿਆਂ ਵਿੱਚ ਰਿਕਾਰਡ ਦੇ ਚਿਹਰੇ 'ਤੇ ਕੋਈ ਗਲਤੀ ਸਪੱਸ਼ਟ ਨਹੀਂ ਪਾਈ ਗਈ। ਸਮੀਖਿਆ ਪਟੀਸ਼ਨ ਵਿੱਚ ਉਠਾਏ ਗਏ ਕਿਸੇ ਵੀ ਆਧਾਰ ਵਿੱਚ 05.05.2017 ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਦੀ ਸਮੀਖਿਆ ਦੀ ਮੰਗ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਸਮੀਖਿਆ ਪਟੀਸ਼ਨ ਖਾਰਜ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ। (ਪੈਰ੍ਹੇ 28-31) [356-D-G; 357-D]

ਮੁਕੇਸ਼ ਬਨਾਮ ਰਾਜ (ਦਿੱਲੀ ਦਾ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਰਾਜਧਾਨੀ ਖੇਤਰ (NCT)) **(2018) 8 SCC 149: [2018] 7 SCR 898;** ਵਿਨੈ ਸ਼ਰਮਾ ਅਤੇ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਰਾਜ (ਦਿੱਲੀ ਦਾ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਰਾਜਧਾਨੀ ਖੇਤਰ (NCT)) ਅਤੇ ਹੋਰ **(2018) 8 SCC 186: [2018] 7 SCR 919 - ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ।**

<u>ਕਾਨੂੰਨੀ ਕੇਸ ਹਵਾਲਾ</u>		
[2017] 6 SCR 1	**ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ**	**ਪੈਰਾ 4**
(1975) 1 SCC 674	**'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ।**	**ਪੈਰਾ 9**
[2013] 11 SCR 25	**'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ।**	**ਪੈਰਾ 10**
[2017] 8 SCR 177	**'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ।**	**ਪੈਰਾ 11**
(1980) 4 SCC 680	**ਦਾ ਅਨੁਸ਼ਰਨ ਕੀਤਾ**	**ਪੈਰਾ 12**
[2018] 7 SCR 898	**ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ**	**ਪੈਰਾ 29**
[2018] 7 SCR 919	**ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ**	**ਪੈਰਾ 29**

ਅਪਰਾਧਿਕ ਅਪੀਲੀ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ: 2017 ਦੀ ਅਪਰਾਧਿਕ ਅਪੀਲ ਨੰਬਰ 609-610. ਵਿੱਚ 2019 ਦੀ ਸਮੀਖਿਆ ਪਟੀਸ਼ਨ (ਅਪਰਾਧਿਕ) ਨੰਬਰ 602-603.

2017 ਦੇ ਅਪਰਾਧਿਕ ਅਪੀਲ ਨੰਬਰ 609-610 ਵਿੱਚ ਮਿਤੀ 05.05.2017 ਨੂੰ ਪਾਸ ਕੀਤੇ ਗਏ ਫੈਸਲੇ ਅਤੇ ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਤੋਂ।

<u>XXXXXX</u>

ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਵਲੋਂ ਐਡਵੋਕੇਟ ਏ.ਪੀ. ਸਿੰਘ, ਵੀ.ਪੀ. ਸਿੰਘ, ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਗੀਤਾ ਚੌਹਾਨ, ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਰਿਚਾ ਸਿੰਘ, ਪ੍ਰਤਿਮਾ ਰਾਣੀ, ਸਦਾਸ਼ਿਵ ।

ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਵਲੋਂ ਐਡਵੋਕੇਟ ਤੁਸ਼ਾਰ ਮਹਿਤਾ, ਸਾਲਿਸਟਰ ਜਨਰਲ, ਕਨੂ ਅਗਰਵਾਲ, ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਸਵਾਤੀ ਘਿਲਦਿਆਲ, ਅਦਿਤ ਖੁਰਾਣਾ, ਮਨਨ ਪੋਪਲੀ, ਰਾਜੀਵ ਰੰਜਨ, ਵਰੁਣ ਚੁੱਘ, ਭੁਵਨ ਕਪੂਰ, ਬੀ.ਵੀ. ਬਲਰਾਮ ਦਾਸ, ਚਿਰਾਗ ਐਮ. ਸ਼ਰਾਫ ।

ਅਦਾਲਤ ਦਾ ਫੈਸਲਾਂ ਹੇਠ ਦੁਆਰਾ ਸੁਣਾਇਆ ਗਿਆ

ਆਰ. ਭਾਨੂਮਤੀ, ਜੇ.

1. ਇਸ ਸਮੀਖਿਆ ਪਟੀਸ਼ਨ ਨੂੰ ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ-ਦੋਸ਼ੀ ਅਕਸ਼ੈ ਕੁਮਾਰ ਸਿੰਘ, ਜੋ ਸਾਫ਼ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਸਨ, ਨੇ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ 2017 ਦੀ ਅਪਰਾਧਿਕ ਅਪੀਲ ਨੰਬਰ 609-610 ਵਿੱਚ 05.05.2017 ਨੂੰ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਫੈਸਲੇ ਦੀ ਸਮੀਖਿਆ ਕਰਨ ਲਈ ਤਰਜੀਹ ਦਿੱਤੀ ਹੈ ਅਤੇ ਜਿਸ ਦੁਆਰਾ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਹੇਠਲੀ ਅਦਾਲਤ ਅਤੇ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੁਆਰਾ ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਨੂੰ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸਜ਼ਾ ਅਤੇ ਮੌਤ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕੀਤੀ ਹੈ।

2. 16.12.2012 ਦੀ ਸ਼ਾਮ ਨੂੰ, ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾ (ਹੁਣ ਮ੍ਰਿਤਕ) ਆਪਣੇ ਦੋਸਤ, PW-1 ਨਾਲ ਇੱਕ ਫਿਲਮ ਦੇਖਣ ਗਈ ਸੀ। ਰਾਤ ਕਰੀਬ 8:45 ਵਜੇ ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾ ਅਤੇ PW-1 ਦੋਵੇਂ ਫਿਲਮ ਥੀਏਟਰ ਤੋਂ ਨਿਕਲ ਕੇ ਮੁਨੀਰਕਾ ਬੱਸ ਸਟੈਂਡ ਪਹੁੰਚੇ ਅਤੇ ਉਹ ਰਜਿਸਟ੍ਰੇਸ਼ਨ ਨੰਬਰ ਵਾਲੀ ਬੱਸ ਵਿਚ ਸਵਾਰ ਹੋ ਗਏ। DL-1PC-0149. ਇਸ ਬੱਸ ਨੂੰ ਦੋਸ਼ੀ ਰਾਮ ਸਿੰਘ (ਹੁਣ ਮ੍ਰਿਤਕ) ਚਲਾ ਰਿਹਾ ਸੀ ਅਤੇ ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ-ਅਕਸ਼ੈ ਕੁਮਾਰ ਸਿੰਘ @ ਠਾਕੁਰ ਇਸ ਦਾ ਸਹਾਇਕ ਸੀ। ਮੁਲਜ਼ਮਾਂ ਨੇ ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾ ਨਾਲ ਦੁਰਵਿਵਹਾਰ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਚੱਲਦੀ ਬੱਸ ਵਿੱਚ ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾ ਨਾਲ ਸਮੂਹਕ ਬਲਾਤਕਾਰ ਕੀਤਾ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਗੈਰ ਕੁਦਰਤੀ ਅਪਰਾਧ ਵੀ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾ ਦੇ ਨਿੱਜੀ ਅੰਗਾਂ ਵਿੱਚ ਲੋਹੇ ਦੀ ਰਾਡ ਪਾ ਦਿੱਤੀ। ਦੋਸ਼ੀਆਂ ਨੇ PW-1 ਨੂੰ ਲੋਹੇ ਦੀਆਂ ਰਾਡਾਂ ਨਾਲ ਕੁੱਟਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਉਸ ਦੇ ਕੱਪੜੇ ਪਾੜ ਦਿੱਤੇ ਸਨ। ਦੋਸ਼ੀ ਨੇ ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾ ਅਤੇ PW-1 ਦਾ ਸਾਰਾ ਸਾਮਾਨ ਵੀ ਖੋਹ ਲਿਆ ਅਤੇ ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾ ਅਤੇ PW-1 ਨੂੰ ਚਲਦੀ ਬੱਸ ਤੋਂ ਨੰਗੀ/ਅਰਧ ਨੰਗੀ ਹਾਲਤ ਵਿੱਚ ਸੁੱਟ ਦਿੱਤਾ। ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾ ਦਾ ਇਲਾਜ ਦਿੱਲੀ ਦੇ ਸਫਦਰਜੰਗ ਹਸਪਤਾਲ 'ਚ ਕੀਤਾ ਗਿਆ, ਜਿੱਥੇ ਉਸ ਦੇ ਮੌਤ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਦੇ ਤਿੰਨ ਬਿਆਨ ਦਰਜ ਕੀਤੇ ਗਏ। ਕਿਉਂਕਿ ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾ

ਦੀ ਹਾਲਤ ਨਾਜ਼ੁਕ ਹੋ ਗਈ ਸੀ, ਉਸ ਨੂੰ 27.12.2012 ਨੂੰ ਅਗਲੇਰੇ ਇਲਾਜ ਲਈ ਮਾਊਂਟ ਐਲਿਜ਼ਾਬੈਥ ਹਸਪਤਾਲ, ਸਿੰਗਾਪੁਰ ਵਿੱਚ ਤਬਦੀਲ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਜਿੱਥੇ, 29.12.2012 ਨੂੰ ਉਸਦੀ ਮੌਤ ਹੋ ਗਈ।

3. ਹੇਠਲੀ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਦੋਸ਼ੀ ਦੀ ਮਿਲੀਭੁਗਤ ਅਤੇ ਦੋਸ਼ ਸਾਬਤ ਹੋਏ ਅਤੇ ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਅਤੇ ਹੋਰ ਮੁਲਜ਼ਮਾਂ ਨੂੰ IPC ਦੀ ਧਾਰਾ 120-B, IPC ਦੀ ਧਾਰਾ 120-B ਦੇ ਨਾਲ ਪੜ੍ਹੀ ਗਈ 376 (2) (g), IPC ਦੀ ਧਾਰਾ 120-B ਦੇ ਨਾਲ ਪੜ੍ਹੀ ਗਈ ਧਾਰਾ 377, IPC ਦੀ ਧਾਰਾ 120-B ਦੇ ਨਾਲ ਪੜ੍ਹੀ ਗਈ ਧਾਰਾ 365 ਅਤੇ 366, IPC ਦੀ ਧਾਰਾ 120-B ਨਾਲ ਪੜ੍ਹੀ ਗਈ ਧਾਰਾ 395, IPC ਦੀ ਧਾਰਾ 120-B ਦੇ ਨਾਲ ਪੜ੍ਹੀ ਗਈ ਧਾਰਾ 397, IPC ਦੀ ਧਾਰਾ 120-B ਦੇ ਨਾਲ ਪੜ੍ਹੀ ਗਈ ਧਾਰਾ 302, IPC ਦੀ ਧਾਰਾ 120-B ਦੇ ਨਾਲ ਪੜ੍ਹੀ ਗਈ ਧਾਰਾ 307, IPC ਦੀ ਧਾਰਾ 120-B ਦੇ ਨਾਲ ਪੜ੍ਹੀ ਗਈ 347, 412 ਅਤੇ 201 ਦੇ ਤਹਿਤ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਇਆ ਗਿਆ। ਅਤੇ ਹੋਰ ਗੱਲਾਂ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮੌਤ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਵੀ ਦਿੱਤੀ ਗਈ। ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਮੌਤ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਅਤੇ ਕੈਦ ਦੀ ਹੋਰ ਸਜ਼ਾ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕੀਤੀ ਸੀ। ਦੋਸ਼ੀ ਨੇ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ 2017 ਦੀ ਅਪਰਾਧਿਕ ਅਪੀਲ ਨੰਬਰ 609-610 ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ ਸੀ।

XXXXXX

343 ਅਕਸ਼ੈ ਕੁਮਾਰ ਸਿੰਘ ਬਨਾਮ ਰਾਜ
(ਦਿੱਲੀ ਦਾ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਰਾਜਧਾਨੀ ਖੇਤਰ(NCT))

4. ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਦੁਆਰਾ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਅਪਰਾਧਿਕ ਅਪੀਲ ਨੂੰ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਪਹਿਲਾਂ ਮੁਕੇਸ਼ ਅਤੇ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਰਾਜ (ਦਿੱਲੀ ਦਾ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਰਾਜਧਾਨੀ

ਖੇਤਰ (NCT)) ਅਤੇ ਹੋਰ (**2017) 6 SCC 1** ਦੇ ਆਪਣੇ ਫੈਸਲੇ ਰਾਹੀਂ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਸਬੂਤਾਂ ਦੇ ਅਧਾਰ 'ਤੇ ਖਾਰਜ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ ਜਿਸ ਨੇ ਘਟਨਾ ਵਾਲੀ ਥਾਂ 'ਤੇ ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਦੀ ਮੌਜੂਦਗੀ ਅਤੇ ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾ 'ਤੇ ਬਲਾਤਕਾਰ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਉਸਦੀ ਸ਼ਮੂਲੀਅਤ ਨੂੰ ਪੱਕੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸਥਾਪਤ ਕੀਤਾ ਸੀ: -

(i) PW -1 / ਜ਼ਖਮੀ ਚਸ਼ਮਦੀਦ ਗਵਾਹ ਦਾ ਸਬੂਤ ਜਿਸਨੇ ਬੱਸ ਵਿੱਚ ਵਾਪਰੀ ਘਟਨਾ ਬਾਰੇ ਗੱਲ ਕੀਤੀ ਸੀ; PW-1 ਨੇ 26.12.2012 ਨੂੰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਟੈਸਟ ਪਛਾਣ ਪਰੇਡ (TIP) ਵਿੱਚ ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਦੀ ਪਛਾਣ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਵਜੋਂ ਕੀਤੀ ਜੋ ਬੱਸ ਤੋਂ ਡਰਾਈਵਰ ਦੇ ਕੈਬਿਨ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਆਏ ਅਤੇ PW-1 ਨੂੰ ਗਾਲ੍ਹਾਂ ਕੱਢਣੀਆਂ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤੀਆਂ ਅਤੇ ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ, ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾ ਨੂੰ ਬੱਸ ਦੇ ਪਿਛਲੇ ਪਾਸੇ ਲੈ ਗਏ ਅਤੇ ਉਸ ਨਾਲ ਬਲਾਤਕਾਰ ਕੀਤਾ;

(ii) ਮੁਕੱਦਮਾ ਚਲਾਉਣ ਵਾਲੇ ਦੇ ਤਿੰਨ ਮੌਤ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਦੇ ਬਿਆਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਦੂਜੇ ਮੌਤ ਦੇ ਬਿਆਨ (ExPW27/A) ਵਿੱਚ, ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾ ਨੇ ਘਟਨਾ ਦਾ ਵਿਸਥਾਰ ਨਾਲ ਜ਼ਿਕਰ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਇਹ ਕਿ ਦੋਸ਼ੀ ਵਿਅਕਤੀ "ਰਾਮ ਸਿੰਘ, ਠਾਕੁਰ, ਰਾਜੂ, ਮੁਕੇਸ਼, ਪਵਨ ਅਤੇ ਵਿਨੈ ਨੂੰ ਬੁਲਾ ਰਹੇ ਸਨ ਅਤੇ ਤੀਜੇ ਮੌਤ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਦਿੱਤੇ ਬਿਆਨ ਵਿੱਚ, ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾ ਨੇ ਮੁਲਜ਼ਮਾਂ ਦੇ ਨਾਮ "ਰਾਮ ਸਿੰਘ, ਮੁਕੇਸ਼, ਵਿਨੈ, ਅਕਸ਼ੈ, ਵਿਪਿਨ, ਰਾਜੂ, ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ-ਅਕਸ਼ੈ ਕੁਮਾਰ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਹੋਰ ਮੁਲਜ਼ਮਾਂ ਸਮੇਤ;

(iii) ਬੱਸ ਦੇ ਮਾਲਕ PW-81-ਦਿਨੇਸ਼ ਯਾਦਵ ਦੇ ਸਬੂਤ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਉਸਨੇ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਦੋਸ਼ੀ ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਡਰਾਈਵਰ ਸੀ ਅਤੇ ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਉਸ ਬੱਸ ਵਿੱਚ ਹੈਲਪਰ ਸੀ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਇਹ ਘਟਨਾ ਵਾਪਰੀ ਸੀ;

(iv) Ex.PW 71/C, PW-71- ਡਾਕਟਰ ਅਸ਼ੀਥ ਬੀ. ਅਚਾਰਿਆ ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ, ਜਿਸ ਨੇ ਰਾਏ ਦਿੱਤੀ ਸੀ ਕਿ ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾ 'ਤੇ ਪਾਇਆ ਗਿਆ ਇੱਕ ਕੱਟਣ ਦਾ ਨਿਸ਼ਾਨ

ਸੰਭਵ ਤੌਰ 'ਤੇ ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ; ਤਿੰਨ ਹੋਰ ਕੱਟਣ ਦੇ ਨਿਸ਼ਾਨ ਦੋਸ਼ੀ ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਦੇ ਸਨ;

(v) DNA ਸਬੂਤ - ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਦੇ ਕਹਿਣ 'ਤੇ ਬਰਾਮਦ ਕੀਤੀ ਗਈ ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਦੀ ਖੂਨ ਨਾਲ ਰੰਗੀ ਜੀਨਸ ਅਤੇ ਬਾਨੀਅਨ ਤੋਂ ਤਿਆਰ ਕੀਤੀ ਗਈ DNA ਪ੍ਰੋਫਾਈਲ ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾ ਦੇ DNA ਪ੍ਰੋਫਾਈਲ ਨਾਲ ਮੇਲ ਖਾਂਦੀ ਹੈ; ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਦੀ ਜੀਨਸ ਪੈਂਟ ਤੋਂ ਤਿਆਰ DNA ਪ੍ਰੋਫਾਈਲ ਦਾ ਇਕ ਹੋਰ ਸੈੱਟ PW-1 ਦੇ DNA ਪ੍ਰੋਫਾਈਲ ਅਤੇ ਪੀੜਤ ਦੇ ਛਾਤੀ ਦੇ ਸਵੈਬ ਤੋਂ ਪੈਦਾ ਹੋਏ DNA ਪ੍ਰੋਫਾਈਲ ਨਾਲ ਮੇਲ ਖਾਂਦਾ ਹੈ ਜੋ ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਦੇ ਖੂਨ ਦੇ DNA ਪ੍ਰੋਫਾਈਲ ਦੇ ਅਨੁਕੂਲ ਪਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ;

XXXXXX

(vi) ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਦੇ ਕਹਿਣ 'ਤੇ ਬਰਾਮਦ ਕੀਤੇ ਗਏ ਮੈਟਰੋ ਕਾਰਡ ਅਤੇ PW -1 ਦੀ ਚਾਂਦੀ ਦੀ ਅੰਗੂਠੀ ਦੀ ਬਰਾਮਦਗੀ ਅਤੇ PW-1 ਦੁਆਰਾ ਪਛਾਣਕੀਤੀ ਗਈ।

5. ਅਸੀਂ ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ-ਦੋਸ਼ੀ ਨੰਬਰ 3 ਵੱਲੋਂ ਪੇਸ਼ ਹੋਏ ਵਿਦਵਾਨ ਵਕੀਲ ਸ੍ਰੀ ਏ.ਪੀ. ਅਸੀਂ ਦਿੱਲੀ ਦਾ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਰਾਜਧਾਨੀ ਖੇਤਰ (NCT) ਵੱਲੋਂ ਪੇਸ਼ ਹੋਏ ਵਿਦਵਾਨ ਸਾਲਿਸਿਟਰ ਜਨਰਲ ਸ੍ਰੀ ਤੁਸ਼ਾਰ ਮਹਿਤਾ ਨੂੰ ਵੀ ਸੁਣਿਆ ਹੈ, ਜਿਸ ਦੀ ਸਹਾਇਤਾ ਵਿਦਵਾਨ ਵਕੀਲ ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਸੁਪ੍ਰਿਆ ਜੁਨੇਜਾ ਨੇ ਕੀਤੀ ਹੈ।

6. ਵਿਦਵਾਨ ਵਕੀਲ ਸ੍ਰੀ ਏ.ਪੀ.ਸਿੰਘ ਨੇ ਸਾਨੂੰ ਸਮੀਖਿਆ ਪਟੀਸ਼ਨ ਵਿੱਚ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਆਧਾਰਾਂ ਤੋਂ ਜਾਣੂ ਕਰਵਾਇਆ ਸੀ ਅਤੇ ਫੈਸਲੇ ਦੀ ਸਮੀਖਿਆ ਲਈ ਪ੍ਰਾਰਥਨਾ ਕੀਤੀ ਸੀ। ਵਿਦਵਾਨ ਸਾਲਿਸਿਟਰ ਜਨਰਲ ਸ੍ਰੀ ਤੁਸ਼ਾਰ ਮਹਿਤਾ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ

ਸਰਕਾਰੀ ਧਿਰ ਵੱਲੋਂ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਬੂਤਾਂ ਅਤੇ ਬਚਾਅ ਪੱਖ ਦੀ ਪਟੀਸ਼ਨ 'ਤੇ ਹੇਠਲੀ ਅਦਾਲਤ, ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਅਤੇ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਵੀ ਵਿਚਾਰ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਵਿਦਵਾਨ ਸਾਲਿਸਿਟਰ ਜਨਰਲ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸਬੂਤਾਂ ਦੀ ਕਦਰ ਕਰਨ 'ਤੇ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਅਤੇ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਨੇ ਦੋਸ਼ੀ ਦੇ ਅਪਰਾਧ ਅਤੇ ਸਜ਼ਾ ਦੇ ਨਤੀਜਿਆਂ ਨੂੰ ਬਰਕਰਾਰ ਰੱਖਿਆ। ਵਿਦਵਾਨ ਸਾਲਿਸਿਟਰ ਜਨਰਲ ਨੇ ਇਹ ਵੀ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸਹਿ-ਮੁਲਜ਼ਮਾਂ ਵੱਲੋਂ ਸਮੀਖਿਆ ਪਟੀਸ਼ਨ ਵਿੱਚ ਵੀ ਇਹੀ ਆਧਾਰ ਉਠਾਏ ਗਏ ਸਨ ਅਤੇ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਮੁਕੇਸ਼ ਬਨਾਮ ਰਾਜ (ਦਿੱਲੀ ਦਾ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਰਾਜਧਾਨੀ ਖੇਤਰ (NCT)) **(2018), 8 SCC 149** ਅਤੇ ਵਿਨੈ ਸ਼ਰਮਾ ਅਤੇ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਰਾਜ (ਦਿੱਲੀ ਦਾ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਰਾਜਧਾਨੀ ਖੇਤਰ (NCT)) ਅਤੇ ਹੋਰ **(2018) 8 SCC 186** ਦੇ ਫੈਸਲਿਆਂ ਰਾਹੀਂ ਇਸ ਨੂੰ ਖਾਰਜ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ।

7. ਇਸ ਸਮੀਖਿਆ ਪਟੀਸ਼ਨ ਵਿੱਚ, ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ 05.05.2017 ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਦੀ ਸਮੀਖਿਆ ਲਈ ਪ੍ਰਾਰਥਨਾ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਸਾਡੇ ਸਾਹਮਣੇ ਸਮੀਖਿਆ ਪਟੀਸ਼ਨ ਵਿੱਚ, ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਨੇ ਦੁਬਾਰਾ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੇ ਕੇਸ ਦੇ ਗੁਣਾਂ ਅਤੇ ਇਸ 'ਤੇ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਨਤੀਜਿਆਂ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਣ ਦੀ ਮੰਗ ਕੀਤੀ ਹੈ ਜਿਸ ਦੀ ਆਗਿਆ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ।

8. ਹੁਣ ਇਹ ਅਟੁੱਟ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਸਮੀਖਿਆ ਦਾ ਦਾਇਰਾ ਸੀਮਤ ਹੈ ਅਤੇ ਰਿਕਾਰਡ ਦੇ ਚਿਹਰੇ 'ਤੇ ਸਪੱਸ਼ਟ ਗਲਤੀ ਦੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ ਸਮੀਖਿਆ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਭਾਰਤ ਦੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਅਨੁਛੇਦ 137 ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਨੂੰ ਸੰਸਦ ਦੁਆਰਾ ਬਣਾਏ ਗਏ ਕਿਸੇ ਕਾਨੂੰਨ ਜਾਂ ਭਾਰਤ ਦੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਅਨੁਛੇਦ 145 ਦੇ ਤਹਿਤ ਬਣਾਏ ਗਏ ਕਿਸੇ ਨਿਯਮ ਦੇ ਉਪਬੰਧਾਂ ਦੇ ਅਧੀਨ ਸੁਣਾਏ ਗਏ ਜਾਂ ਕੀਤੇ ਗਏ ਕਿਸੇ ਵੀ ਫੈਸਲੇ ਦੀ ਸਮੀਖਿਆ ਕਰਨ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਦਿੰਦੀ ਹੈ। ਸਮੀਖਿਆ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਨਿਯਮ, 2013 ਦੇ ਆਦੇਸ਼ XLVII ਨਿਯਮ 1 ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰ ਹੈ: -

"1. ਅਦਾਲਤ ਆਪਣੇ ਫੈਸਲੇ ਜਾਂ ਆਦੇਸ਼ ਦੀ ਸਮੀਖਿਆ ਕਰ ਸਕਦੀ ਹੈ, ਪਰ ਨਿਯਮਾਵਲੀ ਦੇ ਆਦੇਸ਼ 47 ਨਿਯਮ 1 ਵਿੱਚ ਦੱਸੇ ਆਧਾਰ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ ਅਤੇ ਅਪਰਾਧਿਕ ਕਾਰਵਾਈ ਵਿੱਚ ਸਮੀਖਿਆ ਲਈ ਕਿਸੇ ਵੀ ਅਰਜ਼ੀ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ।

XXXXXX

349 ਅਕਸ਼ੈ ਕੁਮਾਰ ਸਿੰਘ ਬਨਾਮ ਰਾਜ(ਦਿੱਲੀ ਦਾ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਰਾਜਧਾਨੀ ਖੇਤਰ(NCT)) [ਆਰ ਭਾਨੂਮਤੀ, ਜੇ.]

ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਦੇ ਨਿਯਮਾਂ ਮੁਤਾਬਕ ਅਪਰਾਧਿਕ ਕਾਰਵਾਈ 'ਚ ਸਮੀਖਿਆ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਸਿਰਫ ਇਸ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਰਿਕਾਰਡ 'ਚ ਗਲਤੀ ਦਿਖਾਈ ਦਿੰਦੀ ਹੈ।

9. ਭਾਰਤ ਦੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਅਨੁਛੇਦ 137 ਦੇ ਤਹਿਤ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਨੂੰ ਸੋ ਚੰਦਰ ਕਾਂਤੇ ਅਤੇ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਸ਼ੇਖ ਹਬੀਬ **(1975) 1 SCC 674** ਵਿੱਚ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰ ਫੈਸਲਾ ਦਿੱਤਾ ਹੈ:

“ਬੈਂਚ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਕਿਸੇ ਫੈਸਲੇ ਦੀ ਸਮੀਖਿਆ ਇਕ ਗੰਭੀਰ ਕਦਮ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਦਾ ਸਹਾਰਾ ਲੈਣਾ ਉਦੋਂ ਹੀ ਉਚਿਤ ਹੈ ਜਦੋਂ ਨਿਆਂਇਕ ਅਸਫਲਤਾ ਕਾਰਨ ਪਹਿਲਾਂ ਕੋਈ ਸਪੱਸ਼ਟ ਗਲਤੀ ਜਾਂ ਪੇਟੈਂਟ ਗਲਤੀ ਜਾਂ ਗੰਭੀਰ ਗਲਤੀ ਹੋ ਗਈ ਹੋਵੇ। ਪੁਰਾਣੀਆਂ ਅਤੇ ਅਣਗੌਲੀਆਂ ਦਲੀਲਾਂ ਦੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਸਲਾਹਕਾਰਾਂ ਰਾਹੀਂ ਸਿਰਫ ਦੁਹਰਾਉਣਾ, ਪ੍ਰਭਾਵਹੀਣ ਤੌਰ 'ਤੇ ਢੱਕੀ ਜ਼ਮੀਨ 'ਤੇ ਦੂਜੀ ਯਾਤਰਾ ਜਾਂ ਬੇਲੋੜੀ ਦਰਾਮਦ ਦੀਆਂ ਛੋਟੀਆਂ-ਮੋਟੀਆਂ ਗਲਤੀਆਂ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਨਾਕਾਫੀ ਹਨ।

10. ਸਮੀਖਿਆ ਅਪੀਲ ਦੀ ਦੁਬਾਰਾ ਸੁਣਵਾਈ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇੱਕ ਸਮੀਖਿਆ ਪਟੀਸ਼ਨ ਵਿੱਚ, ਇਹ ਅਦਾਲਤ ਦਾ ਕੰਮ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਸਬੂਤਾਂ ਦੀ ਦੁਬਾਰਾ ਕਦਰ ਕਰੇ ਅਤੇ ਕਿਸੇ ਵੱਖਰੇ ਸਿੱਟੇ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚੇ। ਸਮੀਖਿਆ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਦੇ ਦਾਇਰੇ ਨੂੰ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਕਈ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਵਿਸਥਾਰ ਨਾਲ ਵਿਚਾਰਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਥਾਪਤ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਨੂੰ ਵਾਰ-ਵਾਰ ਦੁਹਰਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਕਮਲੇਸ਼ ਵਰਮਾ ਬਨਾਮ ਮਾਇਆਵਤੀ ਅਤੇ ਹੋਰ **(2013) 8 SCC 320** ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਨੇ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰ ਕਿਹਾ:

"17. ਇੱਕ ਸਮੀਖਿਆ ਪਟੀਸ਼ਨ ਵਿੱਚ, ਅਦਾਲਤ ਲਈ ਸਬੂਤਾਂ ਦੀ ਮੁੜ ਕਦਰ ਕਰਨਾ ਅਤੇ ਕਿਸੇ ਵੱਖਰੇ ਸਿੱਟੇ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚਣਾ ਖੁੱਲ੍ਹਾ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਭਾਵੇਂ ਇਹ ਸੰਭਵ ਹੋਵੇ। ਸਬੂਤਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰਸ਼ੰਸਾ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚੇ ਸਿੱਟੇ ਨੂੰ ਸਮੀਖਿਆ ਪਟੀਸ਼ਨ ਵਿੱਚ ਉਦੋਂ ਤੱਕ ਨਹੀਂ ਕੱਢਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਇਹ ਨਹੀਂ ਦਿਖਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਕਿ ਰਿਕਾਰਡ ਦੇ ਚਿਹਰੇ 'ਤੇ ਕੋਈ ਗਲਤੀ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੈ ਜਾਂ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਕਿਸੇ ਕਾਰਨ ਕਰਕੇ। ਕੇਰਲ ਐਸ.ਈ.ਬੀ. ਬਨਾਮ ਹਾਈਟੈਕ ਇਲੈਕਟ੍ਰੋਥਰਮਿਕਸ ਐਂਡ ਹਾਈਡ੍ਰੋਪਾਵਰ ਲਿਮਟਿਡ (2005) 6 SCC 654 ਵਿੱਚ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰ ਮੰਨਿਆ: (SCC ਪੰਨਾ 656, ਪੈਰਾ 10)

XXXXXX

"10. ... ਇੱਕ ਸਮੀਖਿਆ ਪਟੀਸ਼ਨ ਵਿੱਚ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਲਈ ਸਬੂਤਾਂ ਦੀ ਮੁੜ ਕਦਰ ਕਰਨਾ ਅਤੇ ਕਿਸੇ ਵੱਖਰੇ ਸਿੱਟੇ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚਣਾ ਖੁੱਲ੍ਹਾ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਭਾਵੇਂ ਇਹ ਸੰਭਵ ਹੋਵੇ। ਬੋਰਡ ਦੇ ਵਿਦਵਾਨ ਵਕੀਲ ਨੇ ਸਾਨੂੰ ਇਹ ਪ੍ਰਭਾਵਤ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਕਿ ਧਿਰਾਂ ਵਿਚਕਾਰ ਆਦਾਨ-ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਪੱਤਰ-ਵਿਹਾਰ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਕੱਢੇ ਗਏ ਸਿੱਟੇ ਦਾ ਸਮਰਥਨ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ। ਸਾਨੂੰ ਡਰ ਹੈ ਕਿ ਅਜਿਹੀ ਪੇਸ਼ਕਸ਼ ਨੂੰ

ਸਮੀਖਿਆ ਪਟੀਸ਼ਨ ਵਿੱਚ ਅੱਗੇ ਵਧਾਉਣ ਦੀ ਆਗਿਆ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ। ਰਿਕਾਰਡ 'ਤੇ ਸਬੂਤਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰਸ਼ੰਸਾ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅਪੀਲ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਹੈ। ਜੇ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਬੂਤਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰਸ਼ੰਸਾ ਕਰਨ 'ਤੇ, ਅਦਾਲਤ ਤੱਥਾਂ ਦੀ ਖੋਜ ਨੂੰ ਰਿਕਾਰਡ ਕਰਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਕਿਸੇ ਸਿੱਟੇ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚਦੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਉਸ ਸਿੱਟੇ ਨੂੰ ਸਮੀਖਿਆ ਪਟੀਸ਼ਨ ਵਿੱਚ ਉਦੋਂ ਤੱਕ ਨਹੀਂ ਕੱਢਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਇਹ ਨਹੀਂ ਦਿਖਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਕਿ ਰਿਕਾਰਡ ਦੇ ਚਿਹਰੇ 'ਤੇ ਕੋਈ ਗਲਤੀ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੈ ਜਾਂ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਕਿਸੇ ਕਾਰਨ ਕਰਕੇ। ਸਾਡੇ ਸਾਹਮਣੇ ਇਹ ਦਲੀਲ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ ਕਿ ਰਿਕਾਰਡ ਦੇ ਚਿਹਰੇ 'ਤੇ ਕੋਈ ਗਲਤੀ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੈ। ਸਮੀਖਿਆ ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਨੂੰ ਸਬੂਤਾਂ ਦੀ ਕਦਰ ਦੇ ਸਵਾਲ 'ਤੇ ਬਹਿਸ ਕਰਨ ਦੀ ਆਗਿਆ ਦੇਣਾ ਸਮੀਖਿਆ ਪਟੀਸ਼ਨ ਨੂੰ ਭੇਸ ਵਿੱਚ ਅਪੀਲ ਵਿੱਚ ਬਦਲਣ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਹੋਵੇਗਾ।

11. ਭਾਰਤ ਦੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਅਨੁਛੇਦ 137 ਅਧੀਨ ਸਮੀਖਿਆ ਦੇ ਦਾਇਰੇ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਦੇ ਹੋਏ ਅਤੇ ਇਹ ਵੇਖਦੇ ਹੋਏ ਕਿ ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਅਪਰਾਧਿਕ ਕਾਰਵਾਈ ਵਿੱਚ, ਸਮੀਖਿਆ ਅਰਜ਼ੀਆਂ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ, ਸਿਵਾਏ ਰਿਕਾਰਡ ਦੇ ਚਿਹਰੇ 'ਤੇ ਸਪੱਸ਼ਟ ਗਲਤੀ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ, ਵਿਕਰਮ ਸਿੰਘ ਉਰਫ ਵਿੱਕੀ ਵਾਲੀਆ ਅਤੇ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਪੰਜਾਬ ਰਾਜ ਅਤੇ ਹੋਰ **(2017) 8 SCC 518**, ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਨੇ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰ ਕਿਹਾ:-

"23. ਉਪਰੋਕਤ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ, ਇਹ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੈ ਕਿ ਸਮੀਖਿਆ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਦੇ ਦਾਇਰੇ, ਦਾਇਰੇ ਅਤੇ ਮਾਪਦੰਡਾਂ ਨੂੰ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪਰਿਭਾਸ਼ਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਕਿਸੇ ਅਪਰਾਧਿਕ ਕਾਰਵਾਈ ਵਿੱਚ, ਸਮੀਖਿਆ ਅਰਜ਼ੀਆਂ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ, ਸਿਵਾਏ ਰਿਕਾਰਡ ਦੇ ਚਿਹਰੇ 'ਤੇ ਸਪੱਸ਼ਟ ਗਲਤੀ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਅਨੁਛੇਦ 137 ਦੇ ਤਹਿਤ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸ਼ਕਤੀ ਵਿਆਪਕ ਹੈ ਅਤੇ ਇੱਕ ਉਚਿਤ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਸਪੱਸ਼ਟ ਬੇਇਨਸਾਫੀ ਨੂੰ ਘਟਾਉਣ ਲਈ ਵਰਤਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਸਮੀਖਿਆ ਅਰਜ਼ੀ ਦੁਆਰਾ ਕਿਸੇ ਬਿਨੈਕਾਰ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਆਧਾਰਾਂ

'ਤੇ ਅਪੀਲ 'ਤੇ ਦੁਬਾਰਾ ਬਹਿਸ ਕਰਨ ਦੀ ਆਗਿਆ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਜੋ ਅਪਰਾਧਿਕ ਅਪੀਲ ਦੀ ਸੁਣਵਾਈ ਦੇ ਸਮੇਂ ਅਪੀਲ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਭਾਵੇਂ ਬਿਨੈਕਾਰ ਇਹ ਸਥਾਪਤ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਸਫਲ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਦੋਸ਼ੀ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਜਾਂ ਸਜ਼ਾ ਬਾਰੇ ਇੱਕ ਹੋਰ ਵਿਚਾਰ ਸੰਭਵ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜੋ ਸਮੀਖਿਆ ਲਈ ਕਾਫ਼ੀ ਆਧਾਰ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਹ ਅਦਾਲਤ ਸਮੀਖਿਆ ਕਰਨ ਲਈ ਆਪਣੇ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਉਦੋਂ ਹੀ ਕਰੇਗੀ ਜਦੋਂ ਨਿਆਂਇਕ ਅਸਫਲਤਾ ਕਾਰਨ ਪਿਛਲੇ ਫੈਸਲੇ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਸਪੱਸ਼ਟ ਗਲਤੀ ਜਾਂ ਪੇਟੈਂਟ ਗਲਤੀ ਸਾਹਮਣੇ ਆਈ ਹੋਵੇ। ਅਨੁਛੇਦ 137 ਅਤੇ ਆਦੇਸ਼ 40 ਨਿਯਮ 1 ਦੇ ਤਹਿਤ ਸਮੀਖਿਆ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਨ ਲਈ ਰਿਕਾਰਡ ਦੇ ਚਿਹਰੇ 'ਤੇ ਕੋਈ ਗਲਤੀ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਜਿਸ ਨਾਲ ਨਿਆਂ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਰਿਕਾਰਡ ਦੇ ਚਿਹਰੇ 'ਤੇ ਇੱਕ ਭੌਤਿਕ ਗਲਤੀ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਜਿਸ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਨਿਆਂ ਅਸਫਲ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

XXXXXX

351 ਅਕਸ਼ੈ ਕੁਮਾਰ ਸਿੰਘ ਬਨਾਮ ਰਾਜ(ਦਿੱਲੀ ਦਾ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਰਾਜਧਾਨੀ ਖੇਤਰ(NCT)) [ਆਰ ਭਾਨੂਮਤੀ, ਜੇ.]

12. ਫੈਸਲੇ ਦੀ ਸਮੀਖਿਆ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਤਾਂ ਹੀ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਜਦੋਂ ਇਹ ਦਿਖਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਫੈਸਲਾ ਫੈਸਲੇ ਦੇ ਚਿਹਰੇ 'ਤੇ ਸਪੱਸ਼ਟ ਗਲਤੀ ਤੋਂ ਪੀੜਤ ਹੈ। ਈਸ਼ਵਰ ਅਈਅਰ ਅਤੇ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਰਜਿਸਟਰਾਰ, ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ (**1980) 4 SCC 680** ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ, ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਦੇ ਨਿਯਮ, 1996 ਦੇ ਆਦੇਸ਼ XL ਨਿਯਮ 1 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰਦੇ ਹੋਏ, ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਦੇ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਬੈਂਚ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਆਦੇਸ਼ XL ਨਿਯਮ 1 ਸਿਵਲ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਵਿੱਚ ਆਦੇਸ਼ਾਂ ਦੀ ਸਮੀਖਿਆ ਲਈ ਵਿਆਪਕ ਆਧਾਰ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਪਰ ਅਪਰਾਧਿਕ ਕਾਰਵਾਈ ਦੇ ਆਧਾਰ ਨੂੰ ਫੈਸਲੇ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਸਪੱਸ਼ਟ ਗਲਤੀਆਂ ਤੱਕ ਸੀਮਤ ਕਰਦਾ ਹੈ।

13. ਸਮੀਖਿਆ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਦੇ ਉਪਰੋਕਤ ਮਾਪਦੰਡਾਂ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਦਿਆਂ, ਇਹ ਵੇਖਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਨੇ 05.05.2017 ਦੇ ਸਾਡੇ ਫੈਸਲੇ ਦੀ ਸਮੀਖਿਆ ਦੀ ਮੰਗ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਰਿਕਾਰਡ ਦੇ ਚਿਹਰੇ 'ਤੇ ਗਲਤੀ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਣ ਵਾਲਾ ਕੋਈ ਆਧਾਰ ਬਣਾਇਆ ਹੈ।

14. ਸ਼ੁਰੂ ਵਿੱਚ ਵੀ, ਇਹ ਦੱਸਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਸਮੀਖਿਆ ਪਟੀਸ਼ਨ ਵਿੱਚ ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ-ਮੁਲਜ਼ਮ ਦੁਆਰਾ ਉਠਾਏ ਗਏ ਆਧਾਰ ਸਹਿ-ਮੁਲਜ਼ਮਾਂ ਦੁਆਰਾ ਆਪਣੀਆਂ ਸਮੀਖਿਆ ਪਟੀਸ਼ਨਾਂ ਵਿੱਚ ਉਠਾਏ ਗਏ ਆਧਾਰਾਂ ਦੇ ਸਮਾਨ ਹਨ। ਸਹਿ-ਮੁਲਜ਼ਮਾਂ ਵੱਲੋਂ ਆਪਣੀਆਂ ਸਮੀਖਿਆ ਪਟੀਸ਼ਨਾਂ ਵਿੱਚ ਅਪੀਲ ਕੀਤੇ ਗਏ ਆਧਾਰਾਂ 'ਤੇ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਮੁਕੇਸ਼ ਬਨਾਮ ਰਾਜ (ਦਿੱਲੀ ਦਾ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਰਾਜਧਾਨੀ ਖੇਤਰ (NCT)) **(2018), 8 SCC 149** ਅਤੇ ਵਿਨੈ ਸ਼ਰਮਾ ਅਤੇ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਰਾਜ (ਦਿੱਲੀ ਦਾ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਰਾਜਧਾਨੀ ਖੇਤਰ (NCT)) ਅਤੇ ਹੋਰ **(2018) 8 SCC 186** ਵਿੱਚ ਵਿਚਾਰ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ।

15. ਇਸ ਮੋੜ 'ਤੇ, ਅਸੀਂ ਇਸ ਸਮੀਖਿਆ ਪਟੀਸ਼ਨ ਵਿੱਚ ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਦੁਆਰਾ ਉਠਾਏ ਗਏ ਦੋ ਆਧਾਰਾਂ ਵੱਲ ਇਸ਼ਾਰਾ ਕਰਨਾ ਚਾਹਾਂਗੇ: (i) ਕਲਯੁੱਗ ਵਿੱਚ ਮੌਤ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਦੇਣ ਦੀ ਵਿਅਰਥਤਾ, ਜਿੱਥੇ ਕੋਈ ਵਿਅਕਤੀ ਇੱਕ ਮ੍ਰਿਤਕ ਦੇਹ ਤੋਂ ਵਧੀਆ ਨਹੀਂ ਹੈ; ਅਤੇ (ii) ਕਿ ਦਿੱਲੀ NCR ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਦੂਸ਼ਣ ਦਾ ਪੱਧਰ ਇੰਨਾ ਵੱਡਾ ਹੈ ਕਿ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਕਿਸੇ ਵੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਛੋਟੀ ਹੈ ਅਤੇ ਹਰ ਕੋਈ ਜਾਣਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਦਿੱਲੀ NCR ਵਿੱਚ ਕੀ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਲਈ, ਮੌਤ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਦੇਣ ਦਾ ਕੋਈ ਕਾਰਨ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਅਨੁਸਾਰ ਉਪਰੋਕਤ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ ਉਸ ਨੂੰ ਮੌਤ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਤੋਂ ਬਚਾਇਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਸਾਨੂੰ ਇਹ ਮੰਦਭਾਗਾ ਲੱਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮੌਜੂਦਾ ਕੇਸ ਵਾਂਗ ਗੰਭੀਰ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਅਜਿਹੇ ਆਧਾਰ ਉਠਾਏ ਗਏ ਹਨ।

16. ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਨੇ ਇਹ ਵੀ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਹੈ ਕਿ ਮੌਤ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਮਨੁੱਖੀ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਤੋਂ ਅੰਤਮ ਇਨਕਾਰ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਜੀਵਨ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਕਰਦੀ ਹੈ; ਇਹ ਅਹਿੰਸਾ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤ ਦੇ ਵੀ ਵਿਰੁੱਧ ਹੈ। ਸਮੀਖਿਆ ਪਟੀਸ਼ਨ 'ਚ ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਨੇ ਮੌਤ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਆਮ ਕੇਸ ਪੇਸ਼ ਕਰਦਿਆਂ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਸਿਰਫ ਗਰੀਬਾਂ ਅਤੇ ਦੱਬੇ-ਕੁਚਲੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਹੀ ਮੌਤ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਸੁਣਾਏ ਜਾਣ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਜ਼ਿਆਦਾ ਹੈ। ਮੌਤ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਰੱਖੀਆਂ ਗਈਆਂ ਅਜਿਹੀਆਂ ਆਮ ਦਲੀਲਾਂ ਨੂੰ ਇਸ ਸਮੀਖਿਆ ਪਟੀਸ਼ਨ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਲਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ।

XXXXXX

17. ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਨੇ ਜਾਂਚ ਏਜੰਸੀ ਦੇ ਪੇਸ਼ੇਵਰ ਹੁਨਰ ਦੀ ਘਾਟ ਅਤੇ ਨਿਰਪੱਖ ਜਾਂਚ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਬਾਰੇ ਪਟੀਸ਼ਨ ਉਠਾਈ ਹੈ। ਪਟੀਸ਼ਨ 'ਚ ਜਾਂਚ ਏਜੰਸੀ 'ਤੇ ਇਕਬਾਲੀਆ ਬਿਆਨ ਦੇਣ ਅਤੇ ਫਿਰ ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਝੂਠੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਫਸਾਉਣ ਲਈ ਸਬੂਤ ਤਿਆਰ ਕਰਨ ਦੇ ਦੋਸ਼ ਲਗਾਏ ਗਏ ਹਨ। ਪਟੀਸ਼ਨ ਵਿੱਚ ਗਲਤ ਜਾਂਚ ਅਤੇ ਸਬੂਤਾਂ ਨਾਲ ਛੇੜਛਾੜ ਦਾ ਦੋਸ਼ ਲਗਾਉਂਦੇ ਹੋਏ ਉਠਾਏ ਗਏ ਆਧਾਰ ਬਹੁਤ ਆਮ ਹਨ ਅਤੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਨਹੀਂ ਹਨ। ਇਹ ਦੱਸਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਕਿ ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ-ਮੁਲਜ਼ਮਾਂ ਵੱਲੋਂ ਜਾਂਚ ਦੇ ਕੋਰਸ ਵਿੱਚ ਉਠਾਏ ਗਏ ਹਰੇਕ ਨੁਕਤੇ 'ਤੇ ਹੇਠਲੀ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵਿਚਾਰ ਕੀਤਾ ਸੀ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਅਸੀਂ ਅਪਰਾਧਿਕ ਅਪੀਲਾਂ ਦੀ ਸੁਣਵਾਈ ਦੇ ਸਮੇਂ ਦੇਖਿਆ ਹੈ। ਇੱਕੋ ਨੁਕਤੇ ਵਾਰ-ਵਾਰ ਨਹੀਂ ਪੁੱਛੇ ਜਾ ਸਕਦੇ।

18. **ਜਿੱਥੋਂ ਤੱਕ ਮੌਤ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਦਿੱਤੇ ਬਿਆਨ ਦਾ ਸਵਾਲ ਹੈ**, ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਨੇ ਉਹੀ ਦਲੀਲ ਉਠਾਈ ਹੈ ਜੋ ਪਹਿਲਾਂ ਉਠਾਈ ਗਈ ਸੀ, ਯਾਨੀ ਕਿ ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ, PW -49-ਡਾਕਟਰ ਰਸ਼ਮੀ ਆਹੂਜਾ ਦੁਆਰਾ ਦਰਜ ਕੀਤੇ ਗਏ ਪਹਿਲੇ ਮੌਤ ਦੇ ਬਿਆਨ (Ex.PW4/A) 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਜਿੱਥੇ

ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾ ਨੇ ਨਾ ਤਾਂ ਕਿਸੇ ਦੋਸ਼ੀ ਵਿਅਕਤੀ ਦਾ ਨਾਮ ਲਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਉਸ ਦਾ ਨਾਮ ਦੱਸਿਆ ਹੈ। ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਦੀ ਦਲੀਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ PW-24-ਡਾਕਟਰ ਊਸ਼ਾ ਚਤੁਰਵੇਦੀ, ਐਸ.ਡੀ.ਐਮ. ਵੱਲੋਂ 21.12.2012 ਨੂੰ ਦਰਜ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਦੂਜਾ ਮੌਤ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਦਾ ਬਿਆਨ (Ex.PW.27/A) ਦਰਜ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਸੀ ਕਿਉਂਕਿ ਪੀੜਤਾ ਲਾਈਫ ਸਪੋਰਟ ਅਧੀਨ ਸੀ ਅਤੇ ਉਹ ਮੌਤ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਦਿੱਤੇ ਬਿਆਨ ਦੇ ਚਾਰ ਪੰਨੇ ਨਹੀਂ ਦੇ ਸਕਦੀ ਸੀ। ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਦੀ ਹੋਰ ਦਲੀਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ PW-30-ਪਵਨ ਕੁਮਾਰ, ਮੈਟਰੋਪੋਲੀਟਨ ਮੈਜਿਸਟ੍ਰੇਟ ਦੁਆਰਾ ਦਰਜ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਤੀਜਾ ਮੌਤ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਦਾ ਬਿਆਨ, ਜਿੱਥੇ ਪੀੜਤ ਨੇ ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਅਤੇ ਹੋਰ ਮੁਲਜ਼ਮਾਂ ਦਾ ਨਾਮ ਲਿਆ ਹੈ, ਇੱਕ ਸਿੱਖਿਅਤ ਸੰਸਕਰਣ ਸੀ ਅਤੇ ਇਸ 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ।

19. ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ-ਮੁਲਜ਼ਮ ਵੱਲੋਂ ਪੇਸ਼ ਹੋਏ ਵਿਦਵਾਨ ਵਕੀਲ ਸ੍ਰੀ ਏ.ਪੀ.ਸਿੰਘ ਨੇ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਹੈ ਕਿ ਮੌਜੂਦਾ ਕੇਸ ਦੀ ਜਾਂਚ ਗਲਤ ਅਤੇ ਭਰੋਸੇਯੋਗ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਹ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ ਕਿ ਜਿੱਥੋਂ ਤੱਕ Cr.P.C. ਦੀ ਧਾਰਾ 161 ਤਹਿਤ ਗਵਾਹਾਂ ਦੇ ਬਿਆਨ ਦਰਜ ਕਰਨਾ, ਮੁਲਜ਼ਮਾਂ ਦੀ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰੀ ਦਾ ਤਰੀਕਾ, ਟੈਸਟ ਪਛਾਣ ਪਰੇਡ ਕਰਵਾਉਣਾ ਸ਼ੱਕੀ ਹੈ। ਜਾਂਚ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਦਲੀਲਾਂ ਹੇਠਲੀ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਅਤੇ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਵੀ ਉਠਾਈਆਂ ਗਈਆਂ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਸਾਨੂੰ ਜਾਂਚ ਵਿੱਚ ਰੁਕਾਵਟ ਪਾਉਣ ਵਾਲੇ ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਦੇ ਵਿਦਵਾਨ ਵਕੀਲ ਦੀ ਦਲੀਲ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਯੋਗਤਾ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦੀ।

XXXXXX

353 ਅਕਸ਼ੈ ਕੁਮਾਰ ਸਿੰਘ ਬਨਾਮ ਰਾਜ(ਦਿੱਲੀ ਦਾ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਰਾਜਧਾਨੀ ਖੇਤਰ(NCT)) [ਆਰ ਭਾਨੂਮਤੀ, ਜੇ.]

20. ਵਿਦਵਾਨ ਵਕੀਲ ਨੇ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਕਿ ਮੀਡੀਆ ਦੇ ਦਬਾਅ ਕਾਰਨ ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਅਤੇ ਹੋਰ ਮੁਲਜ਼ਮਾਂ ਨੂੰ ਝੂਠੇ ਢੰਗ ਨਾਲ ਫਸਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਸਮੀਖਿਆ ਪਟੀਸ਼ਨ ਦੇ ਪੈਰਾ 3 (f) ਵਿੱਚ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਗੱਲਾਂ ਤੋਂ ਜਾਣੂ ਹੁੰਦੇ ਹੋਏ, ਵਿਦਵਾਨ ਵਕੀਲ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ PW-1-ਅਵਨਿੰਦਰ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸਿੰਘ ਨੇ ਰਿਸ਼ਵਤ ਵਜੋਂ ਭਾਰੀ ਰਕਮ ਲਈ ਸੀ ਅਤੇ ਕੁਝ ਨਿਊਜ਼ ਚੈਨਲਾਂ ਵਿੱਚ ਇਸ ਨੂੰ ਉਜਾਗਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਜੋ PW-1 ਦੇ ਸਬੂਤਾਂ ਦੀ ਭਰੋਸੇਯੋਗਤਾ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਸਹਿ-ਦੋਸ਼ੀ ਪਵਨ ਗੁਪਤਾ ਦੇ ਪਿਤਾ ਹੀਰਾ ਲਾਲ ਗੁਪਤਾ ਨੇ 02.11.2019 ਨੂੰ ਡਾਇਰੀ ਨੰਬਰ 26A ਰਾਹੀਂ ਐਸ.ਐਚ.ਓ., ਥਾਣਾ ਆਰ.ਕੇ. ਪੁਰਮ, ਸੈਕਟਰ-12, ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ ਅਤੇ ਡਿਪਟੀ ਕਮਿਸ਼ਨਰ ਪੁਲਿਸ ਕਮਿਸ਼ਨਰ, ਵਸੰਤ ਵਿਹਾਰ ਕੋਲ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਦਰਜ ਕਰਵਾਈ ਸੀ। ਸਮੀਖਿਆ ਪਟੀਸ਼ਨ ਦੇ ਪੈਰਾ 3 (f) ਵਿੱਚ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਟਿੱਪਣੀਆਂ ਬਾਅਦ ਦੀਆਂ ਘਟਨਾਵਾਂ ਹਨ ਜੋ ਕਿਸੇ ਵੀ ਸਮੱਗਰੀ ਦੁਆਰਾ ਸਮਰਥਿਤ ਨਹੀਂ ਹਨ। ਕਿਸੇ ਅਪਰਾਧਿਕ ਕੇਸ ਵਿੱਚ, ਦੋਸ਼ੀ ਦੀ ਕਸੂਰਵਾਰਤਾ ਜਾਂ ਹੋਰ ਕਿਸੇ ਵੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੁਆਰਾ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਬੂਤਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰਸ਼ੰਸਾ ਅਤੇ ਬਚਾਅ ਪੱਖ ਦੁਆਰਾ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਬੂਤਾਂ 'ਤੇ ਅਧਾਰਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਮੀਡੀਆ ਅਤੇ ਪ੍ਰੈਸ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਨਿਊਜ਼ ਚੈਨਲਾਂ ਵਿੱਚ ਆਉਣ ਵਾਲੀਆਂ ਸਮੱਗਰੀਆਂ ਜਾਂ ਖ਼ਬਰਾਂ ਨੂੰ ਦੋਸ਼ੀ ਦੀ ਕਸੂਰਵਾਰਤਾ ਬਾਰੇ ਸਿੱਟੇ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚਣ ਜਾਂ ਗਵਾਹ ਦੀ ਭਰੋਸੇਯੋਗਤਾ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕਰਨ ਲਈ ਨੇਟ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਅਜਿਹੀਆਂ ਘਟਨਾਵਾਂ ਨੂੰ ਸਮੀਖਿਆ ਦੇ ਆਧਾਰ ਵਜੋਂ ਪੇਸ਼ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ।

21. ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ-ਦੋਸ਼ੀ ਵੱਲੋਂ ਪੇਸ਼ ਹੋਏ ਵਿਦਵਾਨ ਵਕੀਲ ਨੇ ਸਾਨੂੰ ਸਮੀਖਿਆ ਪਟੀਸ਼ਨ ਦੇ ਪੈਰਾ 3 (g) ਵਿੱਚ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਗੱਲਾਂ ਅਤੇ ਤਿਹਾੜ ਜੇਲ੍ਹ ਵਿੱਚ ਲੰਬੇ ਸਮੇਂ ਤੱਕ ਜੇਲ੍ਹ ਵਿੱਚ ਰਹਿਣ ਵਾਲੇ ਕੇਂਦਰੀ ਜੇਲ੍ਹ ਦੇ ਸਾਬਕਾ ਕਾਨੂੰਨ ਅਧਿਕਾਰੀ ਸੁਨੀਲ ਗੁਪਤਾ ਦੁਆਰਾ ਲਿਖੀ "ਬਲੈਕ ਵਾਰੰਟ" ਸਿਰਲੇਖ ਵਾਲੀ ਕਿਤਾਬ ਦੀਆਂ ਕਲਿਪਿੰਗਾਂ ਬਾਰੇ ਵੀ ਦੱਸਿਆ ਹੈ। ਵਿਦਵਾਨ ਵਕੀਲ ਨੇ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਕਿ ਉਪਰੋਕਤ ਅਧਿਕਾਰੀ ਦੁਆਰਾ ਲਿਖੀ ਗਈ ਕਿਤਾਬ ਵਿੱਚ ਅਧਿਕਾਰੀ ਨੇ ਆਪਣੀ ਰਾਏ ਜ਼ਾਹਰ ਕੀਤੀ ਹੈ ਕਿ

ਦੋਸ਼ੀ ਨੰਬਰ 1 ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਦਾ 11.03.2013 ਨੂੰ ਤਿਹਾੜ ਜੇਲ੍ਹ ਵਿੱਚ ਕਤਲ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਇੱਥੇ ਫਿਰ ਉਕਤ ਸਾਬਕਾ ਕਾਨੂੰਨ ਅਧਿਕਾਰੀ ਸੁਨੀਲ ਗੁਪਤਾ ਦੀ ਰਾਏ ਸਿਰਫ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਰਾਏ ਹੈ ਜੋ ਕਿਸੇ ਵੀ ਸਬੂਤ ਦੁਆਰਾ ਸਮਰਥਿਤ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਜੇ ਸਾਬਕਾ ਕਾਨੂੰਨ ਅਧਿਕਾਰੀ ਨੂੰ ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਦੀ ਮੌਤ ਬਾਰੇ ਕੋਈ ਸ਼ੱਕ ਸੀ, ਤਾਂ ਉਕਤ ਅਧਿਕਾਰੀ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਬਚਾਅ ਪੱਖ ਦੇ ਗਵਾਹ ਵਜੋਂ ਪੇਸ਼ ਹੋਣ ਦੀ ਪੇਸ਼ਕਸ਼ ਕਰ ਸਕਦਾ ਸੀ ਜਾਂ ਉਹ ਕਿਸੇ ਵੀ ਅਦਾਲਤ, ਹੇਠਲੀ ਅਦਾਲਤ ਜਾਂ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਜਾਂ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਹਲਫਨਾਮਾ ਦਾਇਰ ਕਰ ਸਕਦਾ ਸੀ। ਉਕਤ ਅਧਿਕਾਰੀ ਸੁਨੀਲ ਗੁਪਤਾ ਦੀ ਰਾਏ ਜੋ ਕਿਸੇ ਵੀ ਸਬੂਤ ਦੁਆਰਾ ਸਮਰਥਿਤ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਸਾਡੇ ਫੈਸਲੇ ਦੀ ਸਮੀਖਿਆ ਕਰਨ ਦਾ ਆਧਾਰ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੀ।

22. ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਫ਼ੈਸਲੇ ਵਿੱਚ ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਮੁਕੱਦਮਾ ਚਲਾਉਣ ਵਾਲੇ ਵੱਲੋਂ ਮੌਤ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਤਿੰਨ ਬਿਆਨ ਦਰਜ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਨ:-

(i) ਮਿਤੀ 16.12.2012 ਨੂੰ ਰਾਤ 11.15 ਵਜੇ ਡਾਕਟਰ ਰਸ਼ਮੀ ਆਹੂਜਾ (PW-49) ਦੁਆਰਾ ਦਰਜ ਕੀਤੇ ਪਹਿਲੇ ਮੌਤ ਦੇ ਬਿਆਨ (Ex.PW-49/A) ਵਿੱਚ, ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾ ਨੇ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਦੋ ਤੋਂ ਵੱਧ ਆਦਮੀਆਂ ਨੇ ਉਸ ਨਾਲ ਬਲਾਤਕਾਰ ਕੀਤਾ, ਜਿਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਉਸਨੂੰ ਜਿਨਸੀ ਸੰਬੰਧ ਯਾਦ ਨਹੀਂ ਹਨ; ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾ ਨੇ ਇਹ ਵੀ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਸ ਨੂੰ ਗੈਰ ਕੁਦਰਤੀ ਸੈਕਸ ਦੇ ਅਧੀਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਉਸ ਦੇ ਬੁੱਲ੍ਹਾਂ, ਗਾਲਾਂ ਅਤੇ ਛਾਤੀ 'ਤੇ ਕੱਟਿਆ ਗਿਆ ਸੀ;

XXXXXX

(ii) PW-27-ਊਸ਼ਾ ਚਤੁਰਵੇਦੀ, ਐਸ.ਡੀ.ਐਮ. ਵੱਲੋਂ 21.12.2012 ਨੂੰ ਰਾਤ 09.00 ਵਜੇ ਦਰਜ ਕੀਤੇ ਗਏ ਦੂਜੇ ਮੌਤ ਦੇ ਬਿਆਨ (Ex.PW-27/A) ਵਿੱਚ,

ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾ ਨੇ ਸਾਰੀ ਘਟਨਾ ਦਾ ਵਿਸਥਾਰ ਨਾਲ ਵਰਣਨ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਹਰੇਕ ਦੋਸ਼ੀ ਦੀ ਭੂਮਿਕਾ, ਕਈ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੇ ਗਏ ਬਲਾਤਕਾਰ, ਉਸ ਦੇ ਗੁਪਤ ਅੰਗਾਂ ਵਿੱਚ ਲੋਹੇ ਦੀ ਰਾਡ ਪਾਉਣ, ਬੱਸ ਦਾ ਵੇਰਵਾ, ਕੀਤੀ ਗਈ ਡਕੈਤੀ ਅਤੇ ਦੋਵਾਂ ਪੀੜਤਾਂ ਨੂੰ ਨੰਗੀ ਹਾਲਤ ਵਿੱਚ ਬਾਹਰ ਸੁੱਟਣ ਦਾ ਵਰਣਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾ ਨੇ ਇਹ ਵੀ ਕਿਹਾ ਕਿ ਮੁਲਜ਼ਮ ਇੱਕ ਦੂਜੇ ਨੂੰ "ਰਾਮ ਸਿੰਘ, ਠਾਕੁਰ, ਰਾਜੂ, ਮੁਕੇਸ਼, ਪਵਨ ਅਤੇ ਵਿਨੈ" ਕਹਿ ਰਹੇ ਸਨ; ਅਤੇ

(iii) ਮਹਾਨਗਰ ਦੰਡ ਅਧਿਕਾਰੀ PW-30-ਪਵਨ ਕੁਮਾਰ ਦੁਆਰਾ 25.12.2012 ਨੂੰ ਦੁਪਹਿਰ 1.00 ਵਜੇ ਦਰਜ ਕੀਤੇ ਗਏ ਤੀਜੇ ਮੌਤ ਦੇ ਬਿਆਨ (Ex.PW-30/D) ਵਿੱਚ ਪੀੜਤ ਨੂੰ ਬਹੁ-ਚੋਣ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਪੁੱਛ ਕੇ ਅਤੇ ਇਸ਼ਾਰਿਆਂ ਅਤੇ ਲਿਖਤਾਂ ਦੁਆਰਾ ਜਵਾਬ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਕੇ। ਤੀਜੀ ਵਾਰ ਮੌਤ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਦਾ ਬਿਆਨ ਦਿੰਦੇ ਹੋਏ ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾ ਨੇ ਆਪਣੀ ਲਿਖਤ 'ਚ ਲਿਖਿਆ, 'ਰਾਮ ਸਿੰਘ, ਮੁਕੇਸ਼, ਵਿਨੈ, ਅਕਸ਼ੈ, ਵਿਪਿਨ, ਰਾਜੂ'।

ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਥਾਪਤ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਦੀ ਰੌਸ਼ਨੀ ਵਿੱਚ ਤਿੰਨ ਮੌਤ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਦਿੱਤੇ ਐਲਾਨਾਂ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਪਾਇਆ ਕਿ ਮੌਤ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਕਈ ਐਲਾਨ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਨੂੰ ਪ੍ਰੇਰਿਤ ਕਰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਭਰੋਸੇਯੋਗ ਹਨ। ਉਪਰੋਕਤ ਦਲੀਲਾਂ ਪਹਿਲਾਂ ਉਠਾਈਆਂ ਗਈਆਂ ਸਨ ਅਤੇ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਫੈਸਲੇ ਦੇ ਪੈਰਾ **(148)** ਤੋਂ **(164)**, **(186)** ਤੋਂ **(192)** ਅਤੇ **(395)** ਤੋਂ **(417)** ਵਿੱਚ ਵਿਚਾਰ ਕੀਤਾ ਸੀ ਅਤੇ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਜਦੋਂ ਕਿ ਅਜਿਹਾ ਹੈ, ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਉਹੀ ਪਟੀਸ਼ਨ ਨਹੀਂ ਉਠਾ ਸਕਦਾ।

23. ਜਿੱਥੋਂ ਤੱਕ **(ਅਲੀਬੀ ਦੀ ਪਟੀਸ਼ਨ) ਦੋਸ਼ੀ ਅਪਰਾਧ ਕਰਨ ਦੇ ਸਮੇਂ ਕਿਤੇ ਹੋਰ ਆਪਣੀ ਮੌਜੂਦਗੀ ਦੀ ਅਦਾਲਤ ਵਿਚ ਬੇਨਤੀ ਕਰਦਾ ਹੈ**, ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਦੀ ਦਲੀਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਉਹ 16.12.2012 ਦੀ ਰਾਤ ਨੂੰ ਦਿੱਲੀ ਵਿੱਚ ਮੌਜੂਦ ਨਹੀਂ ਸੀ ਅਤੇ ਉਹ ਆਪਣੀ ਭਾਬੀ ਸਰਿਤਾ ਦੇਵੀ (DW-15) ਅਤੇ ਉਸਦੇ ਬੇਟੇ ਕੁੰਦਨ ਨਾਲ ਗਿਆ ਸੀ।

ਉਹ 15.12.2012 ਨੂੰ ਮਹਾਬੋਧੀ ਐਕਸਪ੍ਰੈਸ ਵਿੱਚ ਸਵਾਰ ਹੋਇਆ ਅਤੇ ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ ਰੇਲਵੇ ਸਟੇਸ਼ਨ ਦੇ ਪਲੇਟਫਾਰਮ ਨੰਬਰ 9 ਤੋਂ ਔਰੰਗਾਬਾਦ, ਬਿਹਾਰ ਲਈ ਰਵਾਨਾ ਹੋਇਆ। ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਦੀ ਦਲੀਲ ਹੈ ਕਿ ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਵੱਲੋਂ ਕਰਮਲਾਹਾਂਗ, ਥਾਣਾ ਥੰਡਵਾ, ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਔਰੰਗਾਬਾਦ ਵਿੱਚ ਆਪਣੀ ਮੌਜੂਦਗੀ ਸਾਬਤ ਕਰਨ ਲਈ ਜੋ ਸਬੂਤ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਨ, ਉਹ DW-1, ਸਥਾਨਕ ਆਟੋ ਡਰਾਈਵਰ, DW -12- ਸਰਜੂ ਸਿੰਘ ਦਾ ਸਬੂਤ ਹੈ ਜਿਸ ਨੇ ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਦੇ 16.12.2012 ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਜੱਦੀ ਪਿੰਡ ਵਿੱਚ ਆਪਣੇ ਘਰ ਪਹੁੰਚਣ ਬਾਰੇ ਗੱਲ ਕੀਤੀ ਹੈ ਅਤੇ DW-13-ਰਾਜਮੋਹਨ, ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਦੇ ਸਹੁਰੇ ਅਤੇ DW -14-ਪੁਨੀਤਾ ਦੇਵੀ, ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਦੀ ਪਤਨੀ, ਜਿਸ ਨੇ ਗਵਾਹੀ ਦਿੱਤੀ ਹੈ ਕਿ ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਸਰਿਤਾ ਦੇਵੀ (DW-15) ਦੇ ਨਾਲ ਜੱਦੀ ਪਿੰਡ ਕਰਮਲਾਹਾਂਗ ਵਿੱਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਘਰ ਆਇਆ ਸੀ, ਇਹ ਦਰਸਾਏਗੀ ਕਿ ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ 16.12.2012 ਦੀ ਰਾਤ ਨੂੰ ਦਿੱਲੀ ਵਿੱਚ ਮੌਜੂਦ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਇਹ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ ਕਿ ਹਾਲਾਂਕਿ ਬਚਾਅ ਪੱਖ ਨੇ ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਦੀ ਰਵਾਨਗੀ ਨੂੰ ਸਾਬਤ ਕਰਨ ਲਈ 15.12.2012 ਨੂੰ ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ ਤੋਂ ਔਰੰਗਾਬਾਦ ਜਾਣ ਵਾਲੀ ਮਹਾਬੋਧੀ ਐਕਸਪ੍ਰੈਸ ਦੀ ਬੁੱਕ ਕੀਤੀ ਟਿਕਟ ਦਾ ਵੇਰਵਾ ਦਿਖਾਇਆ ਸੀ, ਪਰ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਇਸ ਪਹਿਲੂ ਦੀ ਕਦਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਦੀ ਅਲੀਬੀ ਦੀ ਪਟੀਸ਼ਨ ਨੂੰ ਗਲਤੀ ਨਾਲ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ।

XXXXXX

355 ਅਕਸ਼ੈ ਕੁਮਾਰ ਸਿੰਘ ਬਨਾਮ ਰਾਜ (ਦਿੱਲੀ ਦਾ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਰਾਜਧਾਨੀ ਖੇਤਰ (NCT)) [ਆਰ ਭਾਨੂਮਤੀ, ਜੇ.]

24. ਅਲੀਬੀ ਦੀ ਪਟੀਸ਼ਨ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕਰਨ ਲਈ ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਨੇ ਆਟੋ ਚਾਲਕ DW-11-ਚਵਿੰਦਰ ਤੋਂ ਪੁੱਛਗਿੱਛ ਕੀਤੀ ਹੈ, ਜੋ ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਅਤੇ ਉਸ ਦੇ ਪਰਿਵਾਰਕ ਮੈਂਬਰਾਂ ਨੂੰ ਅਨੁਗ੍ਰਹਿ ਨਾਰਾਇਣ ਰੇਲਵੇ ਸਟੇਸ਼ਨ, ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ-ਔਰੰਗਾਬਾਦ, ਬਿਹਾਰ ਤੋਂ ਉਸ ਦੇ ਜੱਦੀ ਪਿੰਡ ਕਰਮਲਾਹਾਂਗ ਲੈ ਗਿਆ ਹੈ। DW-12-ਸਰਜੂ ਸਿੰਘ,

DW-13-ਰਾਜਮੋਹਨ, ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਦੇ ਸਹੁਰੇ ਅਤੇ ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਦੀ DW-14-ਪਤਨੀ ਨੇ ਪਿੰਡ ਵਿੱਚ ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਦੀ ਮੌਜੂਦਗੀ ਬਾਰੇ ਗੱਲ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਦੀ DW-15-ਭਾਬੀ, ਜਿਸ ਬਾਰੇ ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ 15.12.2012 ਨੂੰ ਉਸ ਦੇ ਨਾਲ ਸੀ। ਪੈਰਾ (256) ਵਿੱਚ DW 12, 14 ਅਤੇ 15 ਦੇ ਸਬੂਤਾਂ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰਦਿਆਂ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ DW 12, 14 ਅਤੇ 15 ਸਾਰੇ ਦੋਸ਼ੀ ਅਕਸ਼ੈ ਕੁਮਾਰ ਸਿੰਘ ਉਰਫ ਠਾਕੁਰ ਦੇ ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰ ਹਨ ਅਤੇ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਦੋਵਾਂ ਅਦਾਲਤਾਂ ਨੇ ਦੇਖਿਆ ਹੈ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਨੂੰ ਗੰਦੀ ਸਥਿਤੀ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਕੱਢਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਪਰਿਵਾਰਕ ਮੈਂਬਰਾਂ ਦੀ ਕੁਦਰਤੀ ਪ੍ਰਵਿਰਤੀ ਹੈ।

25. ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ-ਦੋਸ਼ੀ ਵੱਲੋਂ ਲਈ ਗਈ ਪਟੀਸ਼ਨ ਅਤੇ ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਦੁਆਰਾ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਬੂਤਾਂ ਨੂੰ ਪੈਰ੍ਹੇ **(247)** ਤੋਂ **(269)** ਵਿੱਚ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵਿਚਾਰਿਆ ਹੈ। ਸਬੂਤਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰਸ਼ੰਸਾ ਕਰਨ 'ਤੇ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਹੇਠਲੀ ਅਦਾਲਤ ਅਤੇ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ ਨਤੀਜਿਆਂ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕੀਤੀ ਜਿਸ ਨੇ ਅਲੀਬੀ ਦੀ ਪਟੀਸ਼ਨ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਦੁਆਰਾ ਲਈ ਗਈ ਅਲੀਬੀ ਦੀ ਪਟੀਸ਼ਨ ਇੱਕ ਬਾਅਦ ਦੀ ਸੋਚ ਹੈ। ਸਬੂਤਾਂ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਦੇ ਹੋਏ ਅਤੇ ਅਲੀਬੀ ਦੀ ਬੇਨਤੀ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਸਾਨੂੰ ਰਿਕਾਰਡ ਦੇ ਚਿਹਰੇ 'ਤੇ ਕੋਈ ਗਲਤੀ ਸਪੱਸ਼ਟ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦੀ। ਅਲੀਬੀ ਦੀ ਬੇਨਤੀ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਸਬੂਤਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰਸ਼ੰਸਾ ਰਿਕਾਰਡ ਦੇ ਚਿਹਰੇ 'ਤੇ ਸਪੱਸ਼ਟ ਕਿਸੇ ਗਲਤੀ ਤੋਂ ਪੀੜਤ ਨਹੀਂ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਨੂੰ ਸਮੀਖਿਆ ਦੇ ਆਧਾਰ ਵਜੋਂ ਨਹੀਂ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ।

26. ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਵੱਲੋਂ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਗਈ ਅਗਲੀ ਦਲੀਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਪੀੜਤ ਦੇ ਗੁਪਤ ਅੰਗਾਂ ਵਿੱਚ ਕਥਿਤ ਤੌਰ 'ਤੇ ਲੋਹੇ ਦੀ ਰਾਡ ਪਾਉਣ 'ਤੇ ਲੋਹੇ ਦੀ ਰਾਡ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਅਤੇ ਬੱਚੇਦਾਨੀ ਨੂੰ ਸੱਟ ਨਹੀਂ ਲੱਗੀ। ਲੋਹੇ ਦੀ ਰਾਡ ਦੀ ਕਥਿਤ ਵਰਤੋਂ ਬਾਰੇ ਵਿਸਥਾਰ ਪੂਰਵਕ ਦਲੀਲਾਂ ਦਿੱਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਸਨ ਅਤੇ ਪੈਰ੍ਹੇ **(193)** ਤੋਂ **(209)** ਅਤੇ **(413)** ਤੋਂ **(422)** ਵਿੱਚ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵਿਚਾਰੇ ਗਏ ਤਰਕ ਦੁਆਰਾ ਇਸ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰ

ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਡਾਕਟਰੀ ਮਾਹਰ ਦੀ ਰਾਏ ਦੁਆਰਾ ਸਮਰਥਿਤ ਉਕਤ ਨਤੀਜੇ ਕਿਸੇ ਗਲਤੀ ਤੋਂ ਪੀੜਤ ਨਹੀਂ ਹਨ।

27. ਹੋਰ ਦਲੀਲਾਂ ਜਿਵੇਂ ਕਿ (i) ਹੋਟਲ ਦਿੱਲੀ ਹਵਾਈ ਅੱਡੇ ਦੇ CCTV ਫੁਟੇਜ ਦੀ ਸਹੀ ਢੰਗ ਨਾਲ ਜਾਂਚ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਗਈ; (ii) ਰਜਿਸਟ੍ਰੇਸ਼ਨ ਨੰਬਰ DL-1PC-0149 ਵਾਲੀ ਬੱਸ ਨੂੰ ਝੂਠਾ ਫਸਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ; (iii) ਬੱਸ ਦਾ PW-81-ਮਾਲਕ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਆਪਣੀ ਜਾਂਚ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਛੇ ਮਹੀਨਿਆਂ ਲਈ ਨਿਆਂਇਕ ਹਿਰਾਸਤ ਵਿੱਚ ਸੀ ਅਤੇ ਉਸਨੂੰ ਹਿਰਾਸਤ ਵਿੱਚ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ਤਾਂ ਜੋ ਉਸ 'ਤੇ ਸਰਕਾਰੀ ਪੱਖ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿੱਚ ਗਵਾਹੀ ਦੇਣ ਲਈ ਦਬਾਅ ਪਾਇਆ ਜਾ ਸਕੇ; ਅਤੇ (iv) ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ-ਦੋਸ਼ੀ ਦੀ ਪਹਿਲਾਂ ਫੋਟੋ ਖਿੱਚੀ ਗਈ ਸੀ ਅਤੇ ਇਸ ਨੂੰ PW -1 ਨੂੰ ਦਿਖਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ ਤਾਂ ਜੋ ਉਹ ਟੈਸਟ ਪਛਾਣ ਪਰੇਡ ਵਿੱਚ ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ-ਮੁਲਜ਼ਮ ਦੀ ਪਛਾਣ ਕਰ ਸਕੇ। ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੇ ਕੇਸ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਇਹ ਸਾਰੀਆਂ ਦਲੀਲਾਂ ਅਤੇ ਹੋਰ ਦਲੀਲਾਂ ਪਹਿਲਾਂ ਉਠਾਈਆਂ ਗਈਆਂ ਸਨ ਅਤੇ ਸਬੂਤਾਂ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਸਮੀਖਿਆ ਪਟੀਸ਼ਨ ਵਾਰ-ਵਾਰ ਸਬੂਤਾਂ ਦੀ ਮੁੜ ਪ੍ਰਸ਼ੰਸਾ ਕਰਨ ਦੀ ਅਪੀਲ 'ਤੇ ਮੁੜ ਸੁਣਵਾਈ ਲਈ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਕੋਈ ਧਿਰ ਸਿਰਫ ਅਪੀਲ ਦੀ ਮੁੜ ਸੁਣਵਾਈ ਅਤੇ ਨਵੇਂ ਫੈਸਲੇ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਫੈਸਲੇ ਦੀ ਸਮੀਖਿਆ ਦੀ ਮੰਗ ਕਰਨ ਦੀ ਹੱਕਦਾਰ ਨਹੀਂ ਹੈ।

XXXXXX

28. ਮੌਤ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਸੁਣਾਏ ਜਾਣ ਦੇ ਸਵਾਲ 'ਤੇ, ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਵਿਗੜਦੇ ਅਤੇ ਘਟਾਉਣ ਵਾਲੇ ਹਾਲਾਤਾਂ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਪੈਰ੍ਹੇ ਵਿੱਚ **(322)** ਨੂੰ **(368)** ਅਤੇ **(511)** ਨੂੰ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਮੌਤ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਦੇ ਸਵਾਲ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰਦੇ ਹੋਏ

ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਦੋਸ਼ੀ ਅਤੇ ਹੋਰ ਮੁਲਜ਼ਮਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਪਰਿਵਾਰਕ ਪਿਛੋਕੜ, ਅਪਰਾਧਿਕ ਪਿਛੋਕੜ, ਸੁਧਾਰ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਅਤੇ ਅਜਿਹੇ ਹੋਰ ਸਬੰਧਤ ਕਾਰਕਾਂ ਬਾਰੇ ਹਲਫਨਾਮਾ ਦਾਇਰ ਕਰਨ ਦਾ ਮੌਕਾ ਦਿੱਤਾ। ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਨੇ ਆਪਣੇ ਵਕੀਲ ਸ੍ਰੀ ਏ.ਪੀ. ਸਿੰਘ ਰਾਹੀਂ ਇੱਕ ਹਲਫਨਾਮਾ ਦਾਇਰ ਕੀਤਾ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਉਸਦੇ ਪਰਿਵਾਰਕ ਪਿਛੋਕੜ ਬਾਰੇ ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਉਸਦਾ ਕੋਈ ਅਪਰਾਧਿਕ ਪਿਛੋਕੜ ਨਹੀਂ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸਦਾ ਕੇਸ ਮੌਤ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕਰਨ ਲਈ "ਦੁਰਲੱਭ ਤੋਂ ਦੁਰਲੱਭ ਮਾਮਲਿਆਂ" ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦਾ, ਜਿਸ ਦੀ ਦਲੀਲ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਅਤੇ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਵਿਗੜਨ ਵਾਲੇ ਅਤੇ ਘਟਾਉਣ ਵਾਲੇ ਹਾਲਾਤ ਅਤੇ ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਦੁਆਰਾ ਦਾਇਰ ਕੀਤੇ ਹਲਫਨਾਮੇ 'ਤੇ ਪੈਰਾ ਵਿੱਚ ਵਿਸਥਾਰ ਨਾਲ ਵਿਚਾਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ **(324)**. ਧਿਰਾਂ ਦੇ ਵਕੀਲ ਅਤੇ ਵਿਦਵਾਨ ਐਮਿਕਸ ਕਿਊਰੀ(ਅਦਾਲਤ ਦਾ ਮਿੱਤਰ) ਦੁਆਰਾ ਅਪੀਲ ਕੀਤੀ ਗਈ ਦਲੀਲ 'ਤੇ ਪੈਰ੍ਹੇ ਵਿੱਚ ਵਿਚਾਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ **(327)** ਨੂੰ **(368)** ਅਤੇ **(511)** ਨੂੰ **(518)** ਫੈਸਲੇ ਅਤੇ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਪਿਛੋਕੜ ਅਤੇ ਪਰਿਵਾਰਕ ਹਾਲਾਤਾਂ ਨੂੰ ਘੱਟ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਹਾਲਾਤਾਂ ਵਜੋਂ ਨਹੀਂ ਲਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਜਿਸ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਅਪਰਾਧ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਉਸ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਦੇ ਹੋਏ, 05.05.2017 ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਵਿੱਚ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਹ ਕੇਸ "ਦੁਰਲੱਭ ਤੋਂ ਦੁਰਲੱਭ ਮਾਮਲਿਆਂ" ਵਿੱਚ ਆ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਇਹ ਨਹੀਂ ਲੱਭਦੇ ਕਿ ਇਹ ਨਤੀਜੇ ਰਿਕਾਰਡ ਦੇ ਚਿਹਰੇ 'ਤੇ ਸਪੱਸ਼ਟ ਕਿਸੇ ਗਲਤੀ ਤੋਂ ਪੀੜਤ ਹਨ। ਦੋਸ਼ੀਆਂ ਦੀ ਤੁਲਨਾਤਮਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਛੋਟੀ ਉਮਰ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਮਾਜਿਕ-ਆਰਥਿਕ ਪਿਛੋਕੜ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਬੇਦਾਗ ਪਿਛੋਕੜ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸੁਧਾਰ ਦੀਆਂ ਸੰਭਾਵਨਾਵਾਂ ਨੂੰ ਉਜਾਗਰ ਕਰਨ ਦੇ ਜ਼ਰੀਏ ਬਚਾਅ ਪੱਖ ਨੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਹਾਲਾਤਾਂ ਦਾ ਵਿਸਥਾਰ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਉਹ ਮਹੱਤਵਹੀਣ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਵਿਗੜਦੇ ਹਾਲਾਤਾਂ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ ਅਤੇ ਇਹ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਦੇ ਹੋਏ ਕਿ

ਕੇਸ "ਦੁਰਲੱਭ ਤੋਂ ਦੁਰਲੱਭ ਮਾਮਲਿਆਂ" ਦੀ ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਵਿੱਚ ਆਉਂਦਾ ਹੈ, ਮੌਤ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

29. ਜਿੱਥੋਂ ਤੱਕ ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ-ਦੋਸ਼ੀ ਦੇ ਵਿਦਵਾਨ ਵਕੀਲ ਦੀ ਦਲੀਲ ਹੈ ਕਿ ਯੂਕੇ ਅਤੇ ਕਈ ਹੋਰ ਲਾਤੀਨੀ ਅਮਰੀਕੀ ਦੇਸ਼ਾਂ ਅਤੇ ਆਸਟਰੇਲੀਆਈ ਰਾਜਾਂ ਵਿੱਚ ਮੌਤ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਨੂੰ ਖਤਮ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਸ਼੍ਰੀ ਏ.ਪੀ. ਸਿੰਘ ਨੇ ਪਹਿਲਾਂ ਦੀਆਂ ਸਮੀਖਿਆ ਪਟੀਸ਼ਨਾਂ ਵਿੱਚ ਵੀ ਇਹੀ ਦਲੀਲਾਂ ਉਠਾਈਆਂ ਸਨ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਖਾਰਜ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। [ਮੁਕੇਸ਼ ਬਨਾਮ ਰਾਜ (ਦਿੱਲੀ ਦਾ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਰਾਜਧਾਨੀ ਖੇਤਰ (NCT)) **(2018) 8 SCC 149** ਅਤੇ ਵਿਨੈ ਸ਼ਰਮਾ ਅਤੇ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਰਾਜ (ਦਿੱਲੀ ਦਾ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਰਾਜਧਾਨੀ ਖੇਤਰ (NCT)) ਅਤੇ ਹੋਰ **(2018) 8 SCC 186**]

XXXXXX

357 ਅਕਸ਼ੈ ਕੁਮਾਰ ਸਿੰਘ ਬਨਾਮ ਰਾਜ(ਦਿੱਲੀ ਦਾ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਰਾਜਧਾਨੀ ਖੇਤਰ(NCT)) [ਆਰ ਭਾਨੂਮਤੀ, ਜੇ.]

30. **ਸਹਿ-ਮੁਲਜ਼ਮਾਂ ਵੱਲੋਂ ਦਾਇਰ ਸਮੀਖਿਆ ਪਟੀਸ਼ਨਾਂ ਨੂੰ ਖਾਰਜ ਕਰਨਾ:** ਸਹਿ-ਮੁਲਜ਼ਮਾਂ ਵੱਲੋਂ ਦਾਇਰ ਸਮੀਖਿਆ ਪਟੀਸ਼ਨ ਨੂੰ 09.07.2018 ਨੂੰ ਮੁਕੇਸ਼ ਬਨਾਮ ਰਾਜ (ਦਿੱਲੀ ਦਾ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਰਾਜਧਾਨੀ ਖੇਤਰ (NCT)) **(2018) 8 SCC 149** ਨੂੰ ਕੋਈ ਯੋਗਤਾ ਨਾ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਖਾਰਜ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਫੈਸਲਾ ਸੁਣਾਉਂਦੇ ਸਮੇਂ ਹੋਰ ਮੁਲਜ਼ਮਾਂ ਵੱਲੋਂ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਦਲੀਲਾਂ 'ਤੇ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਵਿਚਾਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੋਰ ਸਹਿ-ਮੁਲਜ਼ਮਾਂ ਵੱਲੋਂ ਦਾਇਰ ਸਮੀਖਿਆ ਪਟੀਸ਼ਨਾਂ ਵਿੱਚ ਵੀ ਇਹੀ ਨੁਕਤੇ ਉਠਾਏ ਗਏ ਸਨ। ਮੌਜੂਦਾ ਸਮੀਖਿਆ ਪਟੀਸ਼ਨ ਵਿੱਚ ਉਠਾਏ ਗਏ ਆਧਾਰ ਪਹਿਲਾਂ ਦੀਆਂ

ਸਮੀਖਿਆ ਪਟੀਸ਼ਨਾਂ ਵਿੱਚ ਉਠਾਈਆਂ ਗਈਆਂ ਦਲੀਲਾਂ ਨੂੰ ਲਗਭਗ ਦੁਹਰਾਉਂਦੇ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਸਾਡੇ ਵਿਚਾਰ ਵਿੱਚ, ਵਾਰ-ਵਾਰ ਨਹੀਂ ਉਠਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ।

31. ਸਾਨੂੰ ਸਬੂਤਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰਸ਼ੰਸਾ ਜਾਂ 05.05.2017 ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਦੇ ਨਤੀਜਿਆਂ ਵਿੱਚ ਰਿਕਾਰਡ ਦੇ ਚਿਹਰੇ 'ਤੇ ਕੋਈ ਗਲਤੀ ਸਪੱਸ਼ਟ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦੀ। ਸਮੀਖਿਆ ਪਟੀਸ਼ਨ ਵਿੱਚ ਉਠਾਏ ਗਏ ਕਿਸੇ ਵੀ ਆਧਾਰ ਵਿੱਚ 05.05.2017 ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਦੀ ਸਮੀਖਿਆ ਦੀ ਮੰਗ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਸਮੀਖਿਆ ਪਟੀਸ਼ਨ ਖਾਰਜ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ।

ਦਿਵਿਆ ਪਾਂਡੇ ਸਮੀਖਿਆ ਪਟੀਸ਼ਨ ਖਾਰਜ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਗਈ।

ਡਿਸਕਲੇਮਰ: - ਸਥਾਨਕ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਅਨੁਵਾਦ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਨਿਆ ਨਿਰਣਾਂ ਕੇਵਲ ਮੁਕਦਮੇਬਾਜ਼ਾਂ ਲਈ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਆਪਣੀ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਸਮਝਣ ਤੱਕ ਹੀ ਸੀਮਤ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਦਾ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਇਸਤੇਮਾਲ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ । ਸਾਰੇ ਵਿਹਾਰਕ ਅਤੇ ਅਧਿਕਾਰਤ ਮੰਤਵਾਂ ਲਈ ਨਿਆ ਨਿਰਣੇ ਦਾ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਸੰਸਕਰਨ ਪ੍ਰਮਾਣਿਕ ਹੋਵੇਗਾ ਅਤੇ ਅਮਲ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਲਈ ਇਸ ਨੂੰ ਤਰਜੀਹ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇਗੀ ।

Prabhat Kiran, Advocate
D/923/2000
Bar Council of Delhi